

KULTÚRA

ROČNÍK XXI. – č. 11

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

30. MÁJA 2018

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Nemecké mesto Trier (známe už v antike ako rímske Palastaula, 2. stor. po Kr.), rodisko Karla Marxa, známeho filozofa, ekonóma a novinára, si pripomenulo dvesté výročie jeho narodenia mnohými akciami. Medzi nimi vyniklo a upútalo pozornosť nielen v Nemecku najmä odhalenie obrovskej sochy tohto teoretika triedneho boja a nenávisť, ktoré sa konalo v sobotu 5. mája 2018. Mesto jej postavenie schválilo ešte vlni a Marxovu sochu Trierčanom venovala Čínska ľudová republika. Z dejín umenia, ale nielen, vieme, že kolosálne

JÁN KOŠIAR

sochy sú typické pre diktatúry, nie pre demokratické režimy. Nemci, žiaľ, za pár desiatok rokov, zdá sa, úplne zabudli, že na štvrtine ich územia – v bývalej Nemeckej demokratickej republike vládol systém založený práve na Marxových, Engelsových a Leninových teóriách, ktoré zapríčinili utrpenie a smrť tisícom ich obyvateľov. Nehovoriac o miliónoch obetí komunizmu v celom svete.

Hubertus Knabe, historik, ktorý sa zaoberá výskumom dejín diktatúry východonemeckej komunistickej strany (SED), poznamenáva, „že nie je tomu tak dávno, čo v krajinách východnej Európy sa takéto sochy odstraňovali a boli na to celkom dobré dôvody.“ V Bratislave sa napríklad podarilo zlikvidovať – dokonca dynamitom – sochu Klementa Gottwalda. Pre mnohé obete komunizmu je veľmi ťažko prijať, že dnes v jednom nemeckom meste (aj keď sa tu Marx narodil) sa ide takéto pomník postaviť...

Komunistické diktatúry nemožno od Marxa oddeliť. Zaviedli to, čo požadoval: napríklad zrušenie súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov, znárodnenie bánk, vytvorenie štátnych podnikov, postátnenie výchovy detí. Predovšetkým ale hlásal, že je nevyhnutná aplikácia „revolučného násillia“ – a tak zdôvodnil totalitný nárok komunistov, ktorí „len pochopili triedne zákony dejín“. Toto všetko sa nachádza už v komunistickom manifeste. Marx výslovne vyzval svojich nasledovníkov k násilliu a útlaku ... „Ako riaditeľ múzea Stasi – (východonemeckej komunistickej tajnej polície) Berlín – Hohenschönhausen môžem povedať, že aj

Kresba: Andrej Mišanek

Príde opäť s Marxom aj marxizmus?

keď ročne k nám príde okolo 200 000 študentov, o dejinách NDR nevedia skoro vôbec nič, maximálne tak, že Nemecko bolo rozdelené a opäť zjednotené“, dodáva prof. Knabe.

Winfried Speitkamp historik z univerzity v Kasseli poznamenáva, že „po roku 1990 sa veľa diskutovalo o tom, či Marx a Engels boli, a do akej miery, vinní za politický systém v NDR, alebo či boli zneužití. Táto politická diskusia viedla k pokusu oddeliť filozofa Marxa od Marxa ako politického mysliteľa. Vo vede sa v tom čase Marx úplne odsunul do pozadia a zdal sa dosť obsolétny. Zobraené spisy Marxa a Engelsa boli odložené v univerzitných knižniciach

do skladov – nielen symbolicky, ale často aj v skutočnosti. V poslednom čase však vedecký záujem o Marxa narastá a už sa za prekonaný zdroj myšlienok zastaralého systému nepovažuje“. Vyzerá to dnes v mnohých postkomunistických krajinách tak, že niektorí súčasní komunisti sa možno k Manifestu Komunistickej strany nehlásia, ale Kapitál si ponechali a naďalej ho zveľaďujú na úkor väčšiny čestných a z ich pohľadu menej šikovných ľudí.

V predvečer odhalenia Marxovej sochy na jubilejný rok jeho dvestoročnice do Trieru prišiel aj predseda Európskej komisie Jean-Claude Junkers, ktorý v slávnostnom príhovore o Marxovi povedal, „že ho nemožno brať na zod-

povednosť za zločiny komunizmu, lebo Marxa musíme chápať v kontexte doby, v ktorej žil“. Slávnosť sa konala v starodávnej Konštantínovej bazilike, ktorá v 4. storočí bola cisárovou audienčnou aulou, v ranom stredoveku katolíckym a od roku 1856 evanjelickým kostolom. Medzi pozvanými osobnosťami bol aj miestny katolícky biskup J. E. Stephan Ackermann. Marxove (či marxistické?) heslo „náboženstvo je ópium ľudstva“ radšej nikto nepripomínal...

Nemecká organizácia bývalých politických väzňov v NDR Union der Opferverbände Kommunistischer Gewaltherrschaft (UOKG) spolu s múzeom bývalej Stasi Berlín – Hohenschönhausen priamo

v meste Trier zorganizovala 9. apríla 2018 aj konferenciu Otrávený dar – čínska socha Karla Marxa, na ktorú prišla aj jedna ministerka (pre výživu a poľnohospodárstvo), predseda UOKG Dieter Dombrowski, a už spomínaný profesor Knabe, ale veľmi to nepomohlo. Nemci, žiaľ, nielen oni, majú krátku pamäť.

UOKG vyzvala všetkých svojich členov, priateľov a sympatizantov, aby v sobotu 5. mája prišli do Trieru proti tejto modle konzumnej a liberálnej spoločnosti protestovať. Predseda UOKG Dieter Dombrowski v tejto súvislosti pozval všetkých členov, aby prišli podporiť protest proti tejto soche.

(Pokračovanie na 3. strane)

Hovorí sa, kto sa bojí, nech nejde do lesa. Ja som sa do lesa zamiloval hneď v prvom okamihu, keď ma matka priviedla do prírody ako malé chlapča. Les pre mňa nebol väčšou záhradou plnou stromov a kvetov, svetom naplneným vtáčím spevom a vôňami. Les bol pre mňa viac. To "viac" zrejme prežíval aj predkresťanský, predabrahamický človek, keď vytváral svoje pohanské náboženstvá, aby zútlňoval svoj život. Človek bez mýtu je v pustom vesmíre sám. Ale s uspávkou na perách matky je život

Strach

TEODOR KRIŽKA

znesiteľnejší. Aj detstvo s rozprávku. Aj dospelosť s legendou, povestou, mýtom.

Do hôr som sa naučil chodiť v noci. Jednak preto, aby som bol na hrebeni pred svitáním a zažil čím najviac východov slnka, ale aj preto, lebo cez deň je už bohužiaľ i v lese plno turistov, ktorí ani netušia, na čo sa ta vybrali, a ja som mal rád ticho a pokoj na pozorovanie zveri. Noc, to je vám niečo veľkolepé. Keď kráčať temnotou, naučíte sa rozprávať podošvami topánok s kamenistou zemou. Vaše uši počujú hyperbolizované nielen ločkanie vody vo fľaši na dne ruksaka, alebo štrkotanie zápaliek v škatuľke, ale aj tep vlastného srdca.

Nuž a ten tep, to je vám Božia morzeovka. Nemôžete zostať dlho pohanom. Ibaže by ste úplne ošprosteli ako moderní súčasníci a kládli si do uší štople alebo slúchadlá a púšťali si do nich toľko kriku, čo by stačil aj na slona.

Isteže, v nočnom lese som sa bál. Ale bál som sa dobrovoľne a rád. Ten strach nebol panický, bol to strach, ktorý zvykneme nazývať bázeň. No a bázeň je veľmi užitočná a potrebná, najmä vo vzťahu k Bohu. Naučila ma, že so Stvoriteľom je trúfalosť tykať si. Naostatok, netykám si ani s ľuďmi, ktorých si veľmi-veľmi vážim. Takým dokonca onikám. Ja onikanie mám veľmi rád a onikal by som i Pánu Bohu, veď sú Trojica.

Strach, ktorý má krajšie meno bázeň, mi veľakrát pomohol, ba ma i zachránil. Bázeň je ako modlitba bez slov. Keď som visel vo vápenčovej stene Veľkého sokola v Slovenskom ráji, chytený iba za trs trávy, bázeň bola pri mne ako anjel strážny. Nikdy nezabudnem, že som v okamihu stratil hmotnosť. Visel som na tej trávičke ako pierko. A nespadol som. Tráva sa neodtrhla a moje ruky mali odrazu potrebnú silu vytiahnuť sa a chytiť najbližšieho koreňa.

Žijeme v dobe, ktorá nám chce nahnať strach. Nie bázeň, ale vyslovene strach. Všetelijaké NAKA, všakovaké udania nositeľov "bielych vrán", zbabelosť šéfov a spolupracovníkov, to všetko akoby prichádzalo odtiaľ - z časov, ktoré sme vyprevadili. No vyprevádzali sme ich zle, lebo odišli síce dverami, ale vracajú sa oknom.

Chcem tým časom naznačiť, že strach mi nenaženú, lebo cítim v srdci bázeň - pred Bohom.

Jedným z najtragickejších javov súčasnosti je legalizácia umelého ukončenia tehotenstva. Toto je styčný bod, kde ľavicový socializmus sa nachádza v dojemnej zhode s pravicovým liberalizmom. Každým rokom pribúda štátov, ktoré sa spreneverujú svojmu prvotnému poslaniu, ktorým je ochrana ľudského života od jeho počatia až po prirodzenú smrť. Na mnohých miestach našej planéty už iba Cirkev nekompromisne obhajuje toto základné a prirodzené právo ľudskej bytosti.

Na ohavnosť tejto tragédie upozorňuje krátky príspevok M. Uhríka v nedávnom čísle Kultúry (č. 10/1942, s. 2), kde autor poukazuje na hrozné následky súčasného stavu, keď podľa "štatistik z Národného centra zdravotníckych informácií bolo v dôsledku umelého ukončenia tehotenstva na území Slovenska za posledných 60 rokov zabitých už viac ako 1 400 000 detí!"

Iný pohľad na túto masaku ponúka americký vedec a publicista Regis Nicoll, ktorý v svojom príspevku na túto tému (Crisis, 7. feb. 2018) kladie provokatívnu otázku: "Čo je najčastejšou príčinou smrti; infarkt, rakovina, malária, cukrovka?" A odpovedá: "Ani zďaleka to nie je jedna z bežných chorôb, ale každoročne na svete vyše 56 miliónov ľudských životov je vyhasených umelo a predčasne aborciami. Aborcie predstavujú vyšší počet zmarených ľudských životov ako desať najzhubnejších príčin smrti. Polovičku týchto životov - približne 28 miliónov - predstavujú legálne aborcie. To je viac než počet obyvateľstva celého austrálskeho kontinentu. Predstavte si, nie jedna krajina, ale celý svetadiel je legálne vyvraždený každý rok! To je genocída na bezprecedentnej úrovni! Za posledných 40 rokov aborciám padli za obeť takmer dve miliardy nenarodených detí - teda toľko, koľko ľudí žilo pred sto rokmi na celej zemi."

Umelé ukončenie tehotenstva nie

Vraždy nenarodených, kultúra smrti a írske referendum

je ničím novým. Zo sebeckých a materialistických dôvodov sa vyskytuje v dejinách ľudstva od nepamäti. V poslednom storočí však táto hriechna prax dosiahla nevidaných rozmerov, stala sa sociálne prijateľnou, legálne dovolenou a v mnohých prípadoch dokonca oficiálne propagovanou a šírenou.

Interruptívne zákonodarstvo je jednou z vymožeností socialistického štátneho zriadenia, ktoré bolo uvalené na Slovensko v auguste 1950, keď parlament prijal zákon č. 86/1950. Tento zákon dovoľoval umelé ukončenie ťarchavosti v dvoch prípadoch: ohrozenie života matky a v prípade genetickej poruchy plodu. V roku 1957 zákonom č. 68/1957 dôvody boli podstatne rozšírené a legálne aborcie boli povolené aj z ďalších "dôležitých príčin". Posledné znenie zákona, prijaté 23. okt. 1986 - a v podstate platné dodnes - umožňuje interruptívny zásah prakticky "na želanie".

V súčasnosti je prerušenie tehotenstva dovolené v prvých 12 týždňoch ťarchavosti. Jediným obmedzením hodným zmienky je predpoklad, že od predošlej aborcie uplynulo aspoň šesť mesiacov. Ale aj tu sú výnimky; v prípade znásilnenia, alebo keď je žena staršia než 35 rokov, alebo keď už má aspoň dve deti; v takých prípadoch aborcie sú legálne dovolené aj častejšie než každých šesť mesiacov. U dievčat mladších než 16 rokov sa vyžaduje rodičovský súhlas. Pri 16- až 18-ročných dievčatách lekár je povinný

informovať rodičov, ale ich súhlas sa nevyžaduje.

Výsledky takéhoto uvoľneného prístupu k umelému ukončeniu tehotenstva sú katastrofálne. Od roku 1950 počet aborcii závažne vzrastal a dosiahol svoj vrchol ku koncu osemdesiatych rokov minulého storočia. Podľa oficiálnych štatistických údajov (Recent Demographic Developments in Europe: Demographic Yearbook 2002, Council of Europe, 2003, "Slovak Republic,") na Slovensku bolo v roku 1987 legálne prevedených 49 696 aborčných zásahov, v roku 1988 ich bolo 51.000, v roku 1989 - 48.602, roku 1990 - 48 437. S rastúcim počtom aborcii klesal počet novonarodených detí. V roku 1976 sa narodilo 99 814 detí, v roku 1977 - 99 533 detí, v roku 1978 - 100 193 detí v roku 1979 - 100 240 detí, v roku 1980 - 95 100 detí. A aká je situácia dnes? V reči suchých čísiel je to zvonenie na poplach: v roku 2015 sa narodilo na Slovensku 55 602 detí a vykonalo sa 10 058 aborcii. Zo šiestich tehotenstiev jedno končilo usmrtením ľudského plodu.

Je síce pravda, že od roku 1990 počet aborcii prejavuje klesajúcu tendenciu. Nie však preto, že sa zmenil všeobecný postoj k aborciám; zapríčinil to ľahší prístup k moderným antikoncepčným prostriedkom. V bezcitnom úradnom jazyku sa to oznamuje takto: "The International Planned Parenthood Federation reported a five-fold increase in the use of oral contraceptives after 1990"

(Organizácia Medzinárodného plánovaného rodičovstva zaznamenala, že po roku 1990 bol na Slovensku päťnásobný nárast v spotrebe antikoncepčných piluliek).

Smutnou skutočnosťou je, že neklesá iba počet aborcii, ale nebezpečne klesajúca tendencia prejavuje aj počet novonarodených detí.

V roku 1936 vyšlo objemné dielo profesora Alojza Churu s titulom Slovensko bez dorastu? V ňom autor upozorňuje na vážny problém poklesu pôrodnosti na Slovensku a na sociálne následky tohto znepokojujúceho stavu. V tom čase bol "počet detí na jednu rodinu 3,6". Pri dnešnom rozvrate rodinného života by bol "počet detí na jednu rodinu" prakticky nezistiteľný. Mierou natality je tzv. total fertility rate (TFR), čo je pomer počtu novonarodených detí k ženám v plodonosnom veku 15-48 rokov. Kým v roku 1960 TFR na Slovensku bol 3,1; v roku 2016 bol už iba 1,4! Nad takýmto stavom by sa prof. Chura musel rozplakať."

Pred 80 rokmi profesor Chura charakterizoval situáciu takto: "Naším svetom rozhostila sa bieda, áno, bieda duševná. Táto podmieňuje biedu hmotnú a obe spoločne i každá samostatne podmieňujú subnatalitu. Na šírení biedy duchovnej si veľkú zásluhu vydobývajú noviny. Noviny namiesto toho, aby povzbudzovali, ušľachtľovali a psychicky dvíhali človeka, vzbudzujú v ňom tie najhoršie predstavy, bičujú v ňom najnižšie pudy a udržiujú ich v stálom napätí." Tie slová platia vo zvýšenej miere aj dnes, iba na miesto "noviny" by tam mali byť média: tlač, rádio, televízia internet...

Aj dnes sú v spoločnosti ľudia, skupiny a organizácie, ktoré bojujú proti tomuto nebezpečenstvu, ktoré sv. pápež Ján Pavol II. nazval "kultúrou smrti". Viditeľným prejavom ich obrany života sú skupinové modlitby pred klinikami, pochody za život a iné podobné aktivity. Je to chvály hodný prístup, ale nestačí. Kultúra života sa musí presadzovať predovšetkým na pôde parlamentu, tak ako sa to deje v susednom Poľsku.

A tu sme opäť svedkom javu, tak typického pre slovenské pomery. Hoci mnohí politici sa hlásia ku kresťanskému svetonázoru a prieskumy verejnej mienky naznačujú, že väčšina obyvateľstva si želá, aby potraty boli umožnené len "z veľmi vážnych dôvodov", ani jedna politická strana - či už koalícia, alebo opozičná - nezaujala otvorený postoj a nenavrholu zmenu zákona v tomto zmysle. A tak sa na túto úlohu podujala tá médiami nenávidená a v parlamente izolovaná politická strana Ľudová strana- Naše Slovensko. Nechcú, abysa umelé prerušenie tehotenstva zakázalo úplne. Ich návrh je viac-menej návratom k prvej legalizácii potratov z roku 1950 (zákon č.

Prosba k priaznivcom Kultúry

Nedovoľte ponižovať svoj národ, nedovoľte ponižovať seba!

Prosíme, nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

86/950), kde lekársky zásah je povolený v prípade ohrozenia života matky, znásilnenia a genetického poškodenia plodu.

Je to prvý krok v správnom smere. Očakávalo by sa, že ich úsilie nájde podporu a pochopenie aspoň v tých kruhoch, ktoré sa stavajú proti kultúre smrti. Stalo sa však čosi neočakávané prekvapivé, čo vyvoláva sklamanie u každého kresťanského zmysľajúceho Slováka. Poslanec Uhrík vo vyššie spomínanom príspevku takto informuje o reakcii, s akou prijala tento podnet slovenská kresťanská mediálna pospolitosť: „Na tlačovú konferenciu do NR SR, na ktorej sme predstavovali daný návrh zákona, sme okrem mainstreamových médií pozvali aj množstvo katolíckych médií (Konzervatívny denník Postoj, Katolícke noviny, Rádio Lumen, Rádio 7, Gospelové rádio, TV Lux, Televízia Life TV, Slovo medzi nami, Impulz Revue). Je pre nás istým sklamaním, že na tlačovú konferenciu venujúcu sa zákonu na zlepšenie ochrany života nenarodených detí neprišiel

do NR SR napokon nikto z nich a o našom návrhu zákona poväčšine vôbec neinformovali. Podobne sa zachovali aj komerčné mainstreamové médiá, ktoré to úplne odignorovali.”

Opäť sa ukázalo, že synovia sveta sú vo svojich prostriedkoch pribojnejší a následne aj úspešnejší než synovia svetla. Vedia svoje akcie lepšie organizovať, vedia, ako pritiahnúť na svoju stranu vplyvných spojencov, „mienkotvorné“ médiá a bohatých sponzorov, aby potom úspešne zvedli nerozhodných, zastrašili bojzlivých a odzbrojili neohrozených. Iniciatíva Ludovej strany – Naše Slovensko ostáva bez podpory, lebo aj tí jednotlivci a skupiny, čo s ňou vnútorne súhlasia, nevedia nájsť dost' odvahy prejaviť svoje cítenie aj navonok. Nemali by!

V čase, keď píšem tieto riadky (9. mája) prebieha v Írsku posledná fáza predreferendovej kampane o tom, či aj Írsko bude patriť medzi krajiny s ľahkým prístupom k umelému prerušeniu ťarchavosti. Referendum sa má konať 25. mája. Pôjde v ňom o zmenu článku 40.3.3 ústavy Írskej republiky, o odstránenie tzv. ôsmeho

dotatku (The Eighth Amendment of the Constitution) z roku 1983, ktorý garantuje rovnaké právo na život matky a jej nenarodeného dieťaťa. Túto ústavnú záruku má nahradiť nový zákon o aborciách odsúhlasený parlamentom.

Arcibiskup diecézy Armagh a metropolita celého Írska Eamon Martin, vyzýva veriacich, aby hlasovali proti tejto zmene ústavy, pretože „násilné vyhasenie nevinného života je vždy zlým skutkom, ktorý nemožno nijako ospravedlniť (“taking innocent life is always evil and can never be justified”)... Aborcija je krutým ukončením ľudského života nevinného dieťaťa. Zvádza a podvádzá ľudí – tak ženy ako aj mužov – k vytváraniu novej kultúry, kde rozhodnutie zahubiť život nenarodeného dieťaťa sa predstavuje ako vec slobodného individuálneho rozhodnutia.”

Podobne vyzýva veriacich aj biskup diecézy Killaloe, Fintan Monahan, ktorý v pastierskom liste zo 4. mája 2018, takto oslovuje svojich rodákov: „Nielen ja, ale množstvo

ľudí v Írsku pokladá priam za neveriteľné a je hlboko smutné z toho, že máme hlasovaním rozhodnúť o odstránení z ústavy základného práva na život nenarodeného dieťaťa. Ako keby tu nešlo o fundamentálne prirodzené právo!... Tu treba otvorene nazvať aborciju jej pravým menom – je to priama vražda nevinných nenarodených ľudských bytostí. A toto nikdy nemôže byť správne.” Biskup poukazuje, ako kruté je aborčné zákonodarstvo voči nenarodeným deťom, u ktorých boli zistené genetické poruchy: “Vo Veľkej Británii deväť z desiatich ľudských plodov, u ktorých sa zistilo že sú postihnuté Downovým syndrómom je abortovaných... Meradlom skutočne civilizovanej spoločnosti je starostlivosť, ktorá sa venuje tým najslabším a najzraniteľnejším. K nim patrí v prvom rade nenarodené dieťa v lone matky”.

Predbežné výsledky výskumu verejnej mienky (zo 6. mája 2018) naznačujú, že 45% občanov je za odstránenie ústavnej záruky, 34% je proti a 21% sa ešte nerozhodlo. Vyhliadky do budúcnosti nie sú teda potešiteľné.

A práve preto pastiersky list biskupa Monahana pripomína svojim veriacim i každému kresťanskému voličovi, aby si uvedomili, čo ich učí a k čomu zaväzuje ich viera: že „každý ľudský život je drahocenný dar od Pána Boha, a preto je posvätný. Zahubiť telo znamená uprieť duši právo naplno rozvinúť svoj potenciál... Írska ústava vo svojej súčasnej podobe poskytuje rovnakým spôsobom ochranu a starostlivosť matkám ako aj ich nenarodeným deťom. Kvôli komu, alebo kvôli čomu by bolo treba meniť túto starostlivo vypracovanú rovnováhu?”

Niet pochýb, že v týchto dňoch prebieha v Írsku nerovný predreferendový zápas o zachovanie kresťanského charakteru štátu. Tri vedúce organizácie, ktoré sú za zachovanie súčasného stavu (Pro Life Campaign, Savethe 8th a The Iona Institute) vo svojom spoločnom vyhlásení 9. mája 2018 so sklamaním poukazujú na zreteľné náznaky, ktoré potvrdzujú, že vláda, prevažná väčšina mainstreamových médií a írske korporácie sa rozhodli, že sa musí vykonať všetko, čo je potrebné, aby sa zaistil úspech kampane za zmenu ústavy.” Iné zdroje poukazujú na výdatnú finančnú podporu, ktorú dostávajú od Sorosovej Open Society Foundation tzv. pro-choice skupiny a organizácie, ktoré presadzujú kultúru smrti, i keď to robia pod rúškom „slobodnej voľby“.

FRANTIŠEK VNUK

Oprava

Do príspevku F. Vnuka, “Dielo koncilovej obnovy”, sa vkradli dva nesprávne údaje.

V súvislosti so zakladajúcim zjazdom DKO, ktorý sa konal v máji 1968, sa píše, že na zjazde “nesmeli byť prítomní v Česku internovaní slovenskí biskupi Ján Vojtaššák a Michal Buzalka”. V skutočnosti, oni tam nemohli byť prítomní, pretože v tom čase už obaja boli mŕtvi. Michal Buzalka zomrel v Tábore 7. decembra 1961 a Ján Vojtaššák v Řičanoch 4. augusta 1965.

Príde opäť s Marxom aj marxizmus?

(Pokračovanie z 1. strany)

„Príďte, ak vám je to čo len trochu možné a 5. mája protestujeme čo najhlasnejšie. Nesúhlasíme s tým, že Karol Marx vstáva z mŕtvych na Západe, potom čo sme sa ho zbavili na Východe!“ „Mienkotvorné“ masmédiá si tento protest ani nevšimli...

Aj nový, súčasný genderizmus a útoky na rodinu má svoj základ u Marxa. Keď si jeho nasledovníci v 21. storočí upevnia moc a pozície, onedlho budeme žiť v novej gender LGBT totalite, ktorá má, žiaľ, svoj základ presne tam, kde tá nedávna, marxisticko-leninská a komunistická.

V Manifeste Komunistickej strany si môžete prečítať: „Zrušenie rodiny! Aj najkrajnejší radikáli sa pohoršujú nad týmto hanebným úmyslom komunistov... Buržoázna rodina zanikne spolu s týmto svojím doplnkom a oboje zmizne so zánikom kapitálu. Vyčítate nám, že chceme zrušiť vykorisťovanie detí ich rodičmi? Priznávame sa k tomuto zločinu. Vravíte, že chceme zrušiť najnežnejšie vzťahy medzi ľuďmi, keďže mienime nahradiť domácu výchovu spoločenskou... Buržoázne povedačky o rodine a výchove, o nežnom vzťahu medzi rodičmi a deťmi sú tým odpornejšie, čím väčší sa rozvojom veľkopriemyslu trhajú všetky rodinné zväzky proletárov a čím väčší sa deti menia na obyčajné obchodné články a pracovné nástroje...” (Karol Marx, Friedrich Engels, Manifest Komunistickej strany, 11. vydanie, Pravda, Bratislava 1972.)

Úsilie neomarxistov chce dnes presadzovať svoje patologické teórie o rodovej rovnosti, ktoré nielen zdravý ľudský rozum, ale aj veda vyvrátila, a chce nastoliť rozvrat rodiny povyšovaním sexuálnych úchyliet na normu, čím títo popierajú nielen tisícročné základy kultúry, ale aj ľudskú prirodzenosť. Tieto internacionálne projekty novodobých inžinierov ľudských duší chcú vykoristiť človeka zo všetkých prirodzených, národných, rodinných a náboženských väzieb. Ak tieto individua – a sú všade vo svete, si upevnia svoju moc, normálnych ľudí čaká prenasledovanie a ilegálna – a väzenie...

Postavenie obrovskej sochy Marxovi, otcovi týchto všetkých zvrátených myšlienok, nie je dobrým znamením ani pre Nemecko, ani pre Európu, ani pre celý svet.

JÁN KOŠIAR

Kresba: Andrej Mišanek

Zjednocovanie znamená aj spoločné zdieľanie skúsenosti. Oslava K. Marxa v Trevíre za účasti čelných predstaviteľov EÚ je dôkazom, že spoločné zdieľanie skúsenosti v tomto bode nie je. Západná Európa s nebyvalou ľahkomyselnosťou prehliadla zápas obyvateľov strednej Európy a východnej Európy s diktatúrou proletariátu, ktorá bola neraz sprevádzaná terorom až genocídov tamojších národov.

Predseda Európskej komisie J. C. Junker poľutoval K. Marxa, že ho robia zodpovedným za niečo, čo nespôsobil. Český filozof R. Preisner, v knihe Česká existencie analyzuje osobnosť K. Marxa. Konštatuje, že pre Marxa proletár, robotník nikdy nebol živá bytosť, ktorá cíti, prežíva, má zážitky, trpí alebo túži po niečom. Ale iba abstrakcia, ktorá nežije. Začína žiť až po tom, čo ju Marx oživuje svojou ideológiou. Ožije iba procesmi radikálnej revolúcie. Tvár dostáva iba z marxizmu. Osud, ale aj správanie takto odľudšteného človeka, jeho skutky, J. C. Junker nikdy nezažil. A sýty hladnému neverí. Skutočnosť, že skúsenosť s nebyvalou totalitou a diktatúrou neprešla do historickej pamäti Európanov ako strážny bod, ktorý varuje, môže byť osudná. Postihnuté národy chceli čo najskôr zabudnúť na zlo, ale zároveň zabudli aj na svoj zápas o slobodu, aj to čo sa pamätá ako socializmus s ľudskou tvárou. Čo by bolo keby socializmus bol dal slobodu, slobodu pred politickým sféram? Aké modely života sa mohli prejavovať, ako by sa sfunkčňovali hodnoty, akoby sa rozvíjali kultúrne formy? Toto historické zabudnutie na diktatúru marxistického typu, môže viesť k novému typu diktatúry. Pozorujeme ju už ako zápas o mentálny život človeka.

V mene názorovej neutrálnosti sa medzi voliča a voleného z akýchsi centráln vsúvajú požiadavky, ktoré neboli súčasťou ich volebných programov. Veď do volieb, aj tých posledných, žiadna politická strana nešla z ideológiou rodovej rovnosti, alebo s multikulturalizmom. A predsa sa tieto témy dostávajú po voľbách dodatočne do ich programov, čo je zásadný ústup z ich svetonázoru a ochota ho opustiť pre príslub účasti na moci. Je to upustenie od dialógu medzi názormi. Hľadá sa konsenzus,

vom klásť otázky a viesť dialóg s inými. Už teraz môžeme pozorovať, že právo na otázky na niektoré témy sú zakázané pod hrozbou mentálnej deštrukcie pýtajúceho sa. Čosi z toho som sám zažil. V akom mentálnom stave je občan SR po bezmála tridsiatich rokoch po zmene politického režimu? Zaplavený negativizmami. Tie vyplývajú nie len z nepodarenej transformácie, ktorá suplovala potrebnú obnovu spoločnosti. Negatívne ladenie spoločnosti majú na svedomí aj médiá. V médiách, aj

demokraciou kontrolovaná. V odbornej literatúre sa konštatuje, že medzi voliča a program politickej strany po voľbách vstupujú lobistické skupiny

V zásade však občania už vidia, že sa vynárajú dva typy politik. Prvý typ politik preferovaný cez lobistické skupiny, ktoré vstupujú medzi voliča a volených sú charakterizované najmä experimentovaním s manželstvom a rodinou, ktorá je podľa nich odsúdená na zánik. Náboženstvo je diverzifikované, keďže ľudia, toľko

práva a angažovania sa za človeka. Činnosť konanie je spojené iba s vonkajším svetom. Strata kontaktu s vnútorným svetom. Dôsledok je cynizmus a improvizácia v živote.

Druhý typ politik, ktoré sú odsúvané na perifériu verejnosti, zdôrazňuje tradičný názor na manželstvo a rodinu. Kresťanské náboženstvo a zjednotená predstava o Bohu. Cirkvi sa javia ako potrebné. Modernizácia štátu znamená fungujúci štát. Skúsenosť človeka harmonizovaná s desatorom Božích prikázanií. Snaha o kvalitatívnu demokraciu. Odstupňovanú kvalifikovanými názormi občanov. V rozvoji sú konštanty, ktoré treba rešpektovať. Ekonomika chápaná ako hospodárstvo, ako poznávací proces. Cieľový človek, ako jednota bio psychologickéj a duchovnej sféry. Vyššie reguluje nižšie. Národ je odvodený od osoby, od hodnoty osoby k hodnote národa. Názor sv. Jána Pavla II. Konanie sa chápe od vonkajšieho k nachádzaniu bytia a zmyslu života. Sloboda ako zodpovednosť.

Ten, kto dôsledne chce druhý typ politik riskuje, že bude označený za fašistu. Toto je neprípustné zľahčovanie zločinov nacizmu. Podobne ako oslava K. Marxa je zľahčovanie obetí komunizmu. Už spomínaný R. Preisner píše o dvoch odcudzeniach v novodobých dejinách Európy. Odcudzenie kapitalizmu: človek stojí v rozpore s vecami, pretože nie je dosť ľudský. Odcudzenie komunizmu: človek stojí v rozpore s vecami, pretože je sám zvecnený. V osobe J.C. Junkera, predsedu európskej komisie, nekritickým prístupom ku K. Marxovi, si obidva odcudzenia podali ruky. To je prekážka mentálneho zjednocovania Európy.

STANISLAV HVOZDÍK

Mentálne zjednocovanie Európy a jeden jeho problém

ktorý by sprostredkoval čo najviac moci. Ale zároveň tento konsenzus znamená, že etické je iba v tej najelementárnejšej rovine. Demokracia znamená aj reguláciu moci, kontrolu moci, ale čím, keď sa svetonázorový aspekt stal neúčinný, etický rozmer vyjadruje iba jeho najnižšia úroveň? Platforma pre dialóg sa stráca. Paradoxne pod rúskom svetonázorovej neutrality sa nasadzuje svetonázor rodovej ideológie, multikulturalizmu. Možno iba potvrdiť konštatovania, že volič stráca pocit, že jeho názor, je vo verejnom priestore reprezentovaný, že ho vôbec niekto reprezentuje ako človeka. Že má garanciu, že bude vnímaný ako subjekt, ako osoba, ktorá je súčasťou tradície európskej kultúry aj s jej vzťahmi s kresťanstvom. S právom na názor a prá-

tých verejnoprávnych, spájajú sa často iba dva typy informácií. Tvrdé informácie, kto, kde, kedy, s kým, ako a investigatívne, vyšetrujúce niečo. Chýbajú mäkké informácie, okolo prirodzeného života, ktorý sa žije, aj napriek ťažkostiam. V ťažkostiach ľudia ešte stále volia život. Nie jeho radikálne revolučnú deštrukciu. Média veľmi málo usilujú o to, aby prispeli k tomu, aby bol občan kvalifikovanejší v porozumení problémov. Skôr chcú ovplyvniť náladu občana. A to negatívne. Aby čím skôr prestal voliť život a začal voliť radikálne revolučnú deštrukciu. Politické strany so stratou vzťahu na svoj svetonázorový základ, sa vzdávajú tohto základu, ideálu, za príslub moci. Tá neraz kontroluje demokraciu, okliešťa ju, namiesto toho aby bola

náboženstiev. Toľko predstav o Bohu. Cirkvi sú zbytočné. Minimalizovanie štátu. Oslabovanie štátu až po chaos a korupciu. Oslabovanie inštitúcií. Marketingovou podobou politiky. Skúsenosť sa chápe ako miera všetkého. Kvantitatívna demokracia, konsenzus väčšiny sa dosahuje maximálnym znížením etickej stránky, aby sa dosiahla väčšina. Napríklad koalícia väčšina. Rozvoj sa chápe ako nekonečná možnosť variabilit. Ekonomika je meraná hodnotou veci. Človek je druhoradý. Cieľový človek by mal chcieť slobodu od všetkého, iba sám sebou determinovaný človek. Individualizmus. Chápanie národa, ale aj iných kultúrnych foriem je rozumené ako dočasné kategórie. Ilúzia jednotného svetového národa. Fikcie namiesto

Ústav Pamäti národa zorganizoval 26. apríla 2018 v Poľskom kultúrnom stredisku v Bratislave prednášku na túto tému. Prizval si z Košíc Doc. Petra Borzu, ktorý sa venuje tejto problematike. Prítomným poslucháčom urobil prehľad o vtedajšej situácii na východnom Slovensku. V diskusii sa to veľa rozšírilo.

Môj diskusný príspevok spresnil osové udalosti tohto pokusu o obnovu. Pred januárom roku 1968 viacerí kňazi, celebsi, tejto zlikvidovanej Cirkvi Prešovským soborom z roku 1950 sa rozhodli vypisovať požiadavky na obnovu. Nikto im z kompetentných neodpovedal. Jediný mal šťastie o. Lazor – redemptorista, ktorý pomocou priateľov formuloval svoje listy v zmysle platných paragrafov zákonov. Za to si užil od patričných represívnych orgánov poriadne preháňanie na výsluchy s patričným zastrášaním. No výsledok nijaký.

Potom v januári 1968 začal Obrodný proces na základe nového akčného programu ÚV KSČ v Prahe. V ňom bola aj stať o náprave krívd a porušení zákonov v predchádzajúcich rokoch. Už sa bolo o čo oprieť pri pokuse o obnovu Cirkvi. O tom začali poprední aktivisti – kňazi rozmýšľať ako začať. Pražské prostredie na čele s biskupom Hopkom a o. Ljavincom sa dohodlo, že všetko musí prebiehať na Slovensku a u slovenských politických orgánov. Tak do Bratislavy pricestoval z Prahy o. Ljaviniec na návštevu ThDr Jána Murína,

ktorý sa tu definitívne usadil po skončení exilu v českom pohraničí. O. Ljaviniec sa naň obrátil v mene biskupa Hopka a svojom, aby sa o. Murín v hlavnom meste Slovenska ujal tejto akcie. Stranici na úradoch boli, po zvolení Alexandra Dubčeka za tajomníka ÚV KSČ, znepokojení novou situáciou. O. Murín navštívil Dr Husáka, ktorý bol z väzenia už doma, ale nebol rehabilitovaný. Dr Husák dal ako bývalý likvidátor tejto Cirkvi krátku radu: organizujte v tejto veci petície občanov z farností. Táto forma bude mať plodný výsledok podľa sloganu „ľud si to žiada“. Potom o. Murín navštívil poverenika kultúry Dr Brenčiča. Ten to isté zopakoval, čo Dr Husák. Zároveň v tom čase sa listami kontaktovali aj gréckokatolícki kňazi, ktorí už žili na Slovensku. O. Murín po povzbudení biskupom Hopkom a o. Ljavincom a Dr Husákom i poverenikom Dr Brenčičom odcestoval do Košíc skontaktovať sa s kňazmi. Dohodli

sa, že vytvoria Akčný výbor, ako to robili komunisti. Potrebovali veľkú sálu na stretnutie vyše 100 účastníkov. Pomohol im ThDr. Anton Harčár z Rímskokatolíckeho biskupského úradu. Ten presvedčil kapitulárneho vikára o. Onderka, aby im dovoľil bezplatne používať veľkú biskupskú zasadačku. Mestský národný výbor dal tiež na tie stretnutia svoj súhlas.

Tak vytvorili Akčný výbor na čele s predsedom ThDr Jánom Murínom ako hlavným aktivistom Slovákov i Rusínov. Ten začal formulovať žiadosti o obnovu Cirkvi na patričných úradoch. Prichystali aj vhodnú osobu na vedenie cirkvi, keď úrady vydajú na to patričné povolenie. Nakoniec sa zhodli na o. Jánovi Hirzkovi. No Vatikán si prostredníctvom Apoštolského pražského administrátora ThDr Tomáška dal zistiť u patričných lekárov zdravotný stav biskupa Hopka. Ten prežil vyšetrovaciu tortúru so zničeným

zdravím. Vo väzení ho krmili liekmi s prídavkom arzenu. Posmrtné bol nájdený v kostnej dreni. Lekári potvrdili jeho oslabenie a narušenie zdravia. Preto vo Vatikáne sa rozhodli nemenovať ho za hlavu obnovenej Cirkvi, ale len za svätiačeho prešovského biskupa. No niektorí nespokojenci z domácich Rusínov i zahraničných Ukrajincov neboli spokojní s rozhodnutím Vatikánu. Pripisovali to „politike“ Slovákov vo Vatikáne. Nepoznali zdravotný stav biskupa Hopka. Narobili v časopisoch v zahraničí zbytočný hurhaj. Vatikán si zabezpečil patričné informácie o Slovensku aj z iných zdrojov. Tvrdiť, že Vatikán sa dal manipulovať „obyčajnými“ kňazmi zo Slovenska, je obyčajná hrubá propaganda. Vedeli, že nebohý biskup Pavol Peter Gojdič klamal Vatikán v reláciách „ad limina“ (každých päť rokov), lebo slovenských veriacich zatajil a veriaci v nich boli uvádzaní len ako Rusíni. To hneď po Prešovskom so-

bore roku 1950 povedal kardinál E. Tisserant Prof. M. Lackovi.

Akčný výbor po menovaní o. Jána Hirku za Apoštolského prešovského administrátora ukončil svoju činnosť v Košiciach. Agendu (materiály) odovzdal o. Hirkovi do archívu. Žiaľ, ten materiál nie je v Arcibiskupskom archíve. Preto aj historici sú odkázaní na sekundárne zdroje a na „oral history“. A tak sa skresľuje skutočná činnosť Akčného výboru v Košiciach.

Po invázii „bratských vojsk“ do Československa pravoslávni predstavitelia ožili a nechceli dovoliť realizovať obnovu Gréckokatolíckej cirkvi. Noví úradníci všetko spomaľovali, predlžovali lehoty a „umývali si ruky“. Vraj sa majú obe cirkvi dohodnúť o spolunažívaní. Tak sa čas naťahoval a majetkové vyrovnanie urobil až premiér Vladimír Mečiar menovaním „zmierovacieho sudcu“, ktorý to zakrátko dal do poriadku. Vláda JUDr. Vladimíra Mečiara uvoľnila patričné milióny na stavbu nových pravoslávnych chrámov a farských budov so záhradami.

Dnes po polstoročí všetci aktivisti sú už na večnosti. Obe cirkvi majú svoje úrady, semináre a bhoslovenské fakulty v Prešove. Slovenskí gréckokatolíci majú bhoslužby a sviatosti v spisovnej slovenčine a rusínski veriaci v spisovnej rusínštine, kodifikovanej roku 1993 v Bratislave. A nastal „pokoj zbraní“.

REV. ANTON SEMEŠ

Obnova Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968

Vyhlásenie k návrhu zákona zlepšujúceho potratový zákon

Pre veriacich katolíkov je umelý potrat úmyselné a chcené zabitie nevinného a bezbranného dieťaťa. Je to zlo samé v sebe, ktoré nedokážu ospravedlniť žiadne okolnosti. Neexistuje dôvod, pre ktorý by sa dalo ospravedlniť napomáhanie takémuto zlu, alebo jeho nezabráneniu. Nevyužitie príležitosti hlasovať za zlepšenie potratového zákona je porušením vážnej povinnosti kresťana katolíka a zanedbaním dobrého.

Evangelium Vitae nášho milovaného svätého pápeža Jána Pavla II. jasne hovorí, že umelý potrat a eutanázia sú zločinmi, ktoré žiaden ľudský zákon nemôže uznať za prípustné. Zákony, ktoré tak robia, nielenže vôbec vo svedomí nezaväzujú, ale stavajú človeka pred vážnu a konkrétnu povinnosť postaviť sa proti nim na základe námietok svedomia.

„Tak vnútorne nespravodlivý zákon, akým je zákon pripúšťajúci potrat a eutanáziu, nemožno nikdy použiť ani sa zúčastňovať na vytváraní verejnej mienky v prospech takéhoto zákona, ani ho podporiť hlasovaním.

„Aj keď zákony nie sú jediným nástrojom, ktorým je možné brániť ľudský život,

predsa majú najväčší a často tiež najzávažnejší význam, lebo formujú myslenie a správanie človeka.“

Vyzývame všetkých poslancov Národnej rady SR, aby sa hlasovaním postavili za život nenarodených detí. Dobrý zákon je potrebné podporiť bez ohľadu na osoby. Nech Boh požehná každé dobré dielo, ktoré zachráni nevinné deti.

(K výzve sa môžu pridať aj ďalší kňazi mailom na
info@slovenskydohovorzarodinu.sk
ďalší podporujúci budú po overení údajov a spracovaní zverejnení
na stránke www.slovenskydohovorzarodinu.sk)

ThDr. PaedDr. Mgr. art. PETER DUFKA, PhD., SJ
ThDr. PaedDr. ICLic. JOZEF MARETTA, PhD.
Ing. Mgr. MARIÁN KUFFA, dr. h. c.
Mgr. PAVOL HUDÁK - rektor Domčeka Anny Kolesárovej
Mgr. DUŠAN ŠKURLA
ING. EMIL ŠAFÁR, SDB
Mgr. PETER TOMŠA, OFM Cap
Mgr. BENJAMÍN KOSNÁČ
FELIX TKÁČ, OFM Cap

JÁN MIKULÁŠ BOHDAL, OFM
STANISLAV LADISLAV BALÁŽ, OFM
JOZEF RÓBERT CHABADA, OFM
PETER GINEPRO BAROK, OFM
Mgr. LUDOVÍT GABRIŠ - farár Červený Kameň
Mgr. VLADIMÍR NEMEC - školský kaplán Prešov
Mgr. ŠTEFAN KAŇUK - školský kaplán Prešov
Mgr. FRANTIŠEK MAŠEK - farár Krškany
Mgr. IVAN HUPKA - farár Brezno – Mazorníkovo

Vyhlásenie Iniciatívy 2016 k situácii v RTVS

Sme znepokojení a odmietame hystériu okolo RTVS, ktorá nastala po zmene vedenia tejto inštitúcie. Telerozhlas dlhodobo neplní funkciu verejnej služby, na čo sme poukázali vo vyhlásení z júna 2016. Žiadali sme vládu, aby sa zaoberala situáciou v RTVS a urobila potrebné opatrenia, aby sa z tejto inštitúcie stalo slovenské a nie protislovenské médium. Naše obavy o monopolizáciu televízie a rozhlasu skupinou ľudí s podporou mimovládnych

Signatári Iniciatívy 2016:

Mgr. MIROSLAV ŠUŇAL, politológ
ThDr. JÁN KOŠIAR, katolícky kňaz
Prof. MUDr. ŠTEFAN HRUŠOVSKÝ, CSc., Dr. SVS., gastroenterológ
Ing. JÁN LITECKÝ ŠVEDA, spisovateľ
Ing. EVA ZELENAYOVÁ, publicistka
Ing. IVA VRANSKÁ ROJKOVÁ, spisovateľka
Ing. MAGDALÉNA SULANOVÁ, živnostníčka, obč. aktivistka
PhDr. MARTIN LACKO, PhD., historik

Vyhlásenie podporujú:

Prof. JÁN DUDAŠ, DrSc. vysokoškolský pedagóg, spisovateľ
JUDr. BLANKA SLANINOVÁ, podnikateľka
VLADO GREGOR, spisovateľ, filozof, knihovník
plk. Ing. Dr. PETER RASTISLAV SOCHA
PhDr. ELENA ŠEBOVÁ
TEODOR KRÍŽKA, básnik

organizácií so zahraničnými donormi a umeleckou kaviarňou sa v ostatných dňoch potvrdili. Proti zmenám vedenia, ktoré zatiaľ iba naznačilo záujem vnieť do RTVS zákonnosť, sa postavili naklonovaní havloidi s ich perverzným odporom k samostatnej Slovenskej republike. Žiaľ, musíme konštatovať, že silnú oporu mali a stále majú v exministrovi kultúry Marekovi Maďaričovi, ktorý nielenže pripustil jednostranné spolitizovanie tejto inštitúcie, ale ignorovaním ústavných práv občanov na slobodu slova sa Slovensko vrátilo pred rok 1989.

Žiadame riaditeľa RTVS, aby dôsledne zabezpečil verejnoprávnosť oboch inštitúcií na vysokej profesionálnej a mravnej úrovni a vládu SR,

Koncom mája t. r. uplynulo 90 rokov od smrti jedného z najvýznamnejších slovenských prozaikov Martina Kukučina, vl. menom Mateja Bencúra. Umrel 21. mája 1928 v nemocnici slavónskeho mesta Pakrac na zápal pľúc. Rodáci, najmä Oravci, oslávili toto výročie viacerými podujatiami. Aj my ho využívame na pripomenutie udalostí poslednej etapy jeho života i na jeho pohreb v Chorvátsku.

NÁVRAT DO VLASTI

Z Južnej Ameriky sa slovenský spisovateľ vrátil do vlasti ako 62-ročný. Bolo to štyri roky po prvej svetovej vojne, keď Slovensko už nepatriilo Uhorsku. Dúfal, že konečne bude môcť venovať všetky životné sily a umelecké nadanie svojmu národu. V lete 1922 sa doplavil ku brehom Európy. Cestou cez Francúzsko pobudol asi šesť dní v Paríži a do Česko-Slovenska pricestoval 12. septembra železnicou. Do Chebu mu vyšiel v ústrety literárny vedec Jan Menšík, ktorý roky sledoval jeho dielo a písal o ňom odborné články. J. Menšík ho v Chebe vítal vraj i v zastúpení vlády. Kukučín bol totiž po smrti Pavla Országha Hviezdoslava uznávaný za najvýznamnejšieho slovenského spisovateľa. Z Chebu pokračovali spolu do Prahy, kde Kukučina prišli nasledujúceho dňa pozdraviť literárni vedci Jaroslav Vlček, Albert Pražák a politik Ivan Déřer, minister vlády všenárodnej koalície Edvarda Beneša. Déřer bol stúpencom čechoslovakizmu, takže to bolo viac formálne, než srdečné vítanie. Nasledovali stretnutia s rodinou Didoličovcov, so známymi, s básnikom Ivanom Kraskom, so študentami akademického spolku Detvan... V hlavnom meste Česko-Slovenska pobudol Kukučín s manželkou takmer mesiac. Ubytovaný bol u švagra, Periciného brata Petra Didoliča.

Dňa 7. októbra pricestovali manželka Bencúrovci do Bratislavy, kde im usporiadali slávnostný banket. Hlavný uvítací príhovor predniesol spisovateľ Jozef Gregor Tajovský. To bolo úprimné, ale bankety Kukučín nemal rád.

Do národného centra Slovenska Martina pricestoval slávny spisovateľ a niekdajší študent martinského slovenského gymnázia s manželkou 12. októbra 1922. Tu ho netrpezlivo očakávalo viacero známych a dobrých priateľov – najmä Jozef Škultéty, Elena Maróthy Šoltésiová, Štefan Krčmery... Manželov Bencúrovcov ubytovala vlastenecká rodina Halašovcov v halašovsko-mudroňovskom dome a tiež vystrojili hostinu s mnohými pozvanými.

NÁVRAT DOMOV

O týždeň sa manželka Bencúrovci v sprievode priateľa Štefana Krčmeryho vybrali vlakom na Oravu. Tam sa odohralo Kukučínovmu srdcu azda najmilšie prijatie. Napriek tomu, že všade bolo dosť oficiálne, zažili aj milé stretnutia a spontánnu srdečnosť. Na stanicu do Dolného Kubína prišlo hľadám pol mesta. Mnohí dospeli v oravských krojoch a všetky školy – žiactvo aj učiteľstvo. Neprezieravo a opozdene nechali nakoniec prepletať nôžkami najmenších školákov. Spomedzi nich dostala za úlohu privítať spisovateľa žiačka Helka Kratochvílová v parádnom kroji. No keď žiaci došli ešte len pod viadukt, zadunel im ponad hlavy vlak. Disciplinovaný rad sa zmenil na zdurené stádo, ktoré sa ozlomkrky vrhlo priamou čiarou cez polia ku stanici. Rušňovodič plný porozumenia spomalil a pokračoval k stanici už len slamačím tempom. Kým hostia vystúpili z vlaku a zbor Spevokolu Hviezdoslavovej besedy odspieval slávnostnú uvítaciu pieseň, dobehli aj najmenší. Básnik Štefan Krčmery ako hlavný Kukučínov sprievodca, pozeral na upačtené strapaté deti šibalským okom, Kukučín vďačným a láskavým. Recitátorka Helka si s trochu oškľbanou kyticou roztržito zastala pred uja Kukučina a zderevenela. Zabudla, čo má hovoriť. Až keď dobehla jej pani učiteľka Oľga Hroboňová, tá jej našepkala prvé vety. Potom už Helka pokračovala bez chyby, kým ju vysmiaty spisovateľ nevychytil do náručia, čím oslobodil atmosféru od oficiálnosti. Všetci si šťastne vydýchli. Po rečiach iných mal prehovoríť aj Kukučín, lenže dojatie mu zovrel

hrdlo, takže to nedokázal. Po chvíli nemého zápasu bezradne hodil rukou a vykročil smerom ku pripravnému koču.

Povodili ho po meste, usporiadali slávnostnú akadémiu a ubytovali ho u pani Országhovej Hviezdoslavovej, ktorej manžel ležal už takmer rok na dolnokubínskom cintoríne. Škoda, že sa nestretli. Vážili si jeden druhého a vyjadrili to i písomne v korešpondencii aj v novinách ešte v časoch, keď žil mladý lekár Bencúr na Brači. Na druhý deň sa Bencúr ako bývalý učiteľ šiel pozrieť, ako vyzerá vyučovanie v slovenskej, teda už nie v maďarskej škole. Zaviedli ho do triedy učiteľky Oľgy Hroboňovej – dcéry jeho vrstovníka a dávneho priateľa Janka

objaviť, očistiť a použiť v takých kontextoch, že sa zaligotali. A potešili srdce. Spisovateľka Elena Maróthy-Šoltésiová sa o tom vyslovila:

„Kukučín je rozhodne najslovenskejším spisovateľom – beletristom, nie však len preto, že je čajsi rodeným znateľom života slovenských dedín a mestečiek..., ale najmä pre spôsob reči, akou nám o nich rozpráva. Ona lahodí slovenskému čitateľovi...“

ŠTAHOVANIE

Po Slovensku a potom i po Chorvátsku sa Bencúrovci sťahovali z miesta na miesto po lacných penziónoch. Spoločník farmy v Amerike nemohol riešiť ich majetkové záležitosti bez

nevedeli, ako riešiť pohreb. Ale dali o tom vedieť známym a tí zburovali ďalších priaznivcov. Medzitým aj Matica slovenská oznámila možnosti na zariadenie prevozu truhly Kukučina domov. Česko-slovenský minister školstva a národnej osvety Milan Hodža vyzval telegraficky česko-slovenského konzula v Záhrebe Odonu Páru, aby vybavil úradné povolenie prevozu cez hranice. Lenže nedal mu dostatok informácií, takže konzul nič nevykonával. Preto pani Bencúrová pristala na kompromisný matičný návrh, aby bol manžel predbežne pochovaný v Záhrebe, kým vybaví prevoz do Martina.

Posledná etapa života a pohreb Martina Kukučina pri príležitosti 90. výročia úmrtia

Hroboňa. Pani učiteľka žila pre deti a ich slovenskú výchovu celým srdcom. Kukučín to vycítil a vysoko ocenil.

Až potom sa z Kubína vybral do rodnej Jasenovce. Podľa manželky tajomníka Matice slovenskej Hely Krčmeryovej boli vraj slávnosti v rodisku najväčšie. Lenže ich priebeh asi nemal kto zaznamenať.

DNI VÍTANIA SA SKONČILI

Napriek okázalému vítaniu atraktívneho spisovateľa, nenašiel sa vhodný spôsob, ako ho v Česko-Slovensku udržať a ekonomicky zabezpečiť. On sám túžil predať svoj majetok v Južnej Amerike a za získané peniaze žiť na Slovensku mimo lekárskej praxe, aby sa mohol venovať iba písaniu. Ale nepodarilo sa. Spisovateľ Ladislav Nádaši Jégé videl Kukučínovu situáciu v Česko-Slovensku ostrým okom. Napísal o nej:

„Dni vítania a slávnosti sa miňajú. Rozídu sa rady, ktoré sa s radosťou zišli, aby zhladli svojho proroka. Namiesto týchto uvidíš masy ľudu nevšímavého, uvidíš medzi nimi aj prosebné, aj pozdvihnuté päste. Počuješ spomínať svoje meno aj s nadávkami a preklínaním. Čo svet svetom stojí, preklínali zlí dobrých a pribíjali ich na kríž umučenia...“

V CHORVÁTSKU

V Česko-Slovensku neboli také spoločenské pomery, aby tu citlivý Kukučín mohol ostať a pokojne pracovať. Utiahol sa do Chorvátska a žil veľmi skromne. Písať na aktuálne témy nemohol, lebo by to narobilo zlo, tak sa rozhodol venovať histórii, do ktorej decentne zakomponoval narážky na aktuálne problémy. Najviac vedel o osobnostiach štúrovských čias, ktorých sám ešte zažil (Zochovci a Hroboňovci) a o problémoch česko-slovenských vzťahov. Vedomosti o histórii si chodil dopĺňať do univerzitnej knižnice v Záhrebe. Študenti ho tam vidali nad štúrovskými Slovenskými národnými novinami a ich literárnou prílohou Orol tatranský. Vracal sa i na Slovensko, najmä do Martina, Matice slovenskej, jej literárneho archívu, knižnice a martinského múzea. Chodil aj po miestach bojov hurbanovských revolučných vojsk. Ale len „potichu“, neraz inkognito. Občas vzbudil i nedôveru, keď si čosi zapisoval. Ľudia netušili, že zachytáva len jadrové slovenské výrazy miestnych obyvateľov. Bol taký precízny, že ako zlatokop chodil pomedzi ľudí, hľadal a zaznamenával poklady, ktoré iní nevideli, ba neraz sa za ne hanbili. On ich vedel

Bencúrovkej prítomnosti, preto manželka Bencúrovci museli vycestovať do Južnej Ameriky po druhý raz. Žiaľ, vodilo sa im veľmi zle. Bencúrovci hrozila na lodi od akýchsi prchkých, politicky agresívnych cestujúcich za nejakú jeho poznámku likvidácia. Manželka Perica sa veľmi trápila. Na dlhej plavbe oceánom psychicky ochorela a po príchode do Buenos Aires musel manžel riešiť najprv jej liečenie. Stav sa však nezlepšoval, skôr naopak. Okrem toho ich sužovali neobvyklé horúčky a obchodné nezdar, lebo úrady, na ktorých bolo treba vybavovať majetkové záležitosti, mali dovolenky. Pericin zdravotný stav sa tak zhoršoval, že sa museli ihneď vrátiť do Európy. Ale ani v Chorvátsku ju nevylicili. Spisovateľ sa s ňou už neodvážil prísť na Slovensko. Po čase sa mu podarilo nájsť tiché, pokojné miesto v kúpeľnom mestečku Lipik. Vhodné bolo aj preňho na spisovateľské tvorenie, ale aj pre manželku. Rodina Krznaričovcov, ktorá im prenajala svoj záhradný domček, mala pre nich porozumenie, ba poskytovala Perici aj určité zaopatrenie, ak musel manžel niekam odcestovať.

BENCÚROVE CHOROBY

Matej Bencúr sa na svoje súkromné problémy nikdy neponosoval. Ani na svoj zdravotný stav. Až spätne sa zistilo, že aj on už telesne chradol. Mal starosti so sluchom, raz stratil vedomie, býval často prechladnutý, trápili ho chrípky... Aj cez posledné leto v roku 1927, keď si počas študijných ciest po Slovensku odskočil na národnopisné slávnosti do Vysokých Tatier, ochorel. Zastihla ho búrka a on premočený musel prejsť niekoľko kilometrov do miesta svojho ubytovania. Jeho organizmus sa už nikdy celkom nevystrábil. Penicilín ešte lekári nepoznali, tak si Bencúr súkromne hľadal po lekárňach stredo-európskych metropol preparáty na prípravu liekov, s ktorými dosahoval dobré výsledky pri podobných ochoreniach u svojich pacientov v Amerike. Lenže v Európe ich kúpiť nemohol. V apríli 1928, keď sa už tešil na Slovensko, zas ho prekvapil silný lejak v Chorvátsku. Premočený ochorel na zápal pľúc, ku ktorému sa pridala aj zápal pobrušnice. Dva týždne zápasil s chorobou v byte kúpeľného mestečka Lipik a keď sa stav zhoršoval, 29. apríla ho previezli do nemocnice v Pakraci. Tam 21. mája chorobe podľahol.

SMRŤ

Správa o jeho smrti otriasla ľuďmi. Preľaknutá manželka s rodinou Krznaričovcov

POHREB

Juhoslovania sa o Bencúrovkej smrti dozvedeli len zo skromnej novinárskej správy, a predsa prišli na jeho pohreb 25. mája v hromadnej počte. Nechýbali ani zástupcovia vlády, vojska, korporácií, literárnych kruhov, kultúrnych spolkov a inštitúcií. Matej Bencúr zomrel totiž ako juhoslovanský štátny občan. (Keď sa chcel v roku 1904 v Selciach oženiť, prijal rakúske štátne občianstvo, ktoré mu po prvej svetovej vojne a po utvorení Juhoslávie automaticky zmenili na juhoslovanské.)

Na Slovensku sa však ešte nevedelo, ako spoločensky vysoko ho v Juhoslávii a v Južnej Amerike oceňovali. Už pred odchodom z Brača do Ameriky ho chorvátsky kultúrno-osvetový spolok Hrvatski Sastanak, v ktorom predtým niekoľko rokov pôsobil ako predseda, jednohlasne zvolil za čestného člena, pričom čestné členstvo sa udeľovalo len výnimočne osobnostiam s veľkými zásluhami o chorvátsku kultúru. Okrem Bencúra sa takej počty dostalo iba zakladateľovi spolku Tomovi Didoličovi a štedrému podporovateľovi chorváckych národných ustanovizní biskupovi Strossmayerovi. Po prvej svetovej vojne dostal doktor Bencúr vyznamenanie juhoslovanského kráľa Petra Rad sv. Sávu IV. stupňa za prácu v prospech Juhoslovanov, najmä medzi chorváckymi vysťahovalcami v Južnej Amerike. V meste Punta Arenas zvolili M. Bencúra za predsedu Juhoslovanskej národnej obrany, za predsedu Družstva juhoslovanských hasičov (čo bola v tých časoch významná čestná funkcia), za predsedu Juhoslovanského Červeného kríža, ba istý čas viedol aj Čilský Červený kríž a za zásluhy dostal aj diplom Francúzskeho Červeného kríža. Pracoval aj v mnohých ďalších spolkoch i združeníach a bol taký obľúbený, že keď odchádzal do Európy, prišlo sa s ním rozlúčiť takmer celé mesto Punta Arenas, ba i brat čilského prezidenta. Bol nimi zaplnený celý prístav a „obsypané“ pobrežie. Niektorým sa aj to mánilo a vyplávali na loďkách vyprevať parník až na oceán, ustavične kývajúc na pozdrav.

Aj keď žil Matej Bencúr v posledných rokoch utiahnuto, prítomnosť množstva ľudí na jeho pohrebe, ako aj ich spoločenské zaradenie, ukázali, akou uznávanou osobnosťou sa stal aj vo svojej druhej vlasti. Na pohreb mu prišiel zástupca juhoslovanského ministra osvety inšp. Groll, za juhoslovanské vojsko generáli Matić, Uzun-Mirković a Radovanović, za juhoslovan-

J. Matej Bencurov

ských vyst'ahovalcov Miloslav Bartulica, Záhrebskú župu zastupoval dr. Hadži, mesto Záhreb p. Einwalter, Maticu chorvátsku dr. Maraković s Jelašićom, Družstvo chorvátskych spisovateľov dr. Esih, Chorvátske národné divadlo dr. Treščec, okres na ostrove Brač básnik Ostojčić a ďalší priaznivci. Zo známych dolnozemskej Slovákov sa prišli so slovenským kolegom rozlúčiť tamojší spisovatelia Ján Čajak, Andrej Labáth a Vladimír Hurban Vladimírov, ale pridali sa aj jednoduchí Slováci z Báčky a zo Sriemu.

Za česko-slovenských štátnych činiteľov odovzdal na pohrebe veniec prezidenta republiky Tomáša Gariqua Masaryka a ministra Milana Hodžu česko-slovenský konzul v Záhrebe Odon Pára. Česko-slovenskú národnú radu zastupoval tajomník bratislavskej pobočky Anton Granatier, Maticu slovenskú tajomník Rudolf Klačko, Spolok slovenských umelcov predseda Jozef Sivák. Niekoľko vencov niesli slovenskí študenti, študujúci na záhrebskej univerzite. Prišli aj zástupcovia Juhoslovansko-česko-slovenskej ligy, Poľského kola, Poľsko-juhoslovanského spolku, Česko-slovenského zväzu v Južoslávii a Českej besedy.

Je zaujímavé, že z našich popredných štátnych činiteľov sa osobne do Záhrebu neunúval nikto. Prekvapuje aj skutočnosť, že za Maticu slovenskú cestoval na pohreb iba Rudolf Klačko, hoci je známe, že Kukučín sa po návrate z Ameriky úzko priatelil so Štefanom Krčmerym, ktorý ho 23. októbra 1922 osobne veľmi vŕčne, ale aj oficiálne slávnostne vítal v martinskej Malej župnej dvorane na zasadnutí Umeleckého odboru Matice slovenskej. Vtedy tam Kukučina zvolili za predsedu odboru. Obidvaja si potom písali, navštevovali sa, pozývali sa na bryndzové halušky, obdarúvali sa v rodinnom kruhu (napr. Jelka Krčmeryová dostala od Bencúrovcov krásnu dalmátsku náramnicu a jej trojročný brat Ivan striebornú pečiatku s veľkým monogramom I. K.). Bencúrovci spolu s Krčmeryovcami viackrát spoločne pobudli v Bencúrovom rodisku Jasenová, ktoré bolo aj dedinou Krčmeryho detstva, ba spolu s Krčmeryho manželkou Helou pár rokov pred Kukučínovou smrťou vystúpili aj na vrchol Choča. V Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice ani v administratívnom archíve Matice slovenskej však nenachádzame stopy, prečo Krčmery na pohreb do Záhrebu necestoval. Potom v jeseni 1928 pri prevoze Kukučínových ostatkov do Martina už zas hral dôležitú organizátorskú úlohu, ako aj neskôr pri koordinovaní prác stavania pomníka na Kukučínov hrob v júni 1931, kam pozval okrem darykyne náhrobníka Perice Bencúrovej viaceré osobnosti z Južoslávie i z Južnej Ameriky. V roku 1931 cestoval do Chorvátska dokonca dvakrát – v zime do Záhrebu dohodnúť záležitosti okolo náhrobníka a v septembri 1931 na ostrov Brač. Na 6. septembra 1931 agitoval aj ďalších záujemcov, aby sa spolu s ním zúčastnili na slávnosti odhalenia pamätnej tabule na budove niekdajšej Bencúrovej ordinácie na Brači. Vtedy odovzdal mestečku Selce matičný dar – sto exemplárov chorvátskeho prekladu Kukučínovho románu *Dom v stráni*. Možno ho v máji 1928 zastihli iné povinnosti alebo bol chorý či psychicky vyčerpaný.

Chorváti uložili Kukučínovu truhlu do hrobky na cintoríne Mirogoj podľa želania Matice slovenskej a vdovy Perice len provizórne. Po pohrebe venovali zosnulému obsiahle nekrológy všetky chorvátske denníky. Potom – až do neskorej jesene sa čakalo, kým Česko-Slovensko zariadi prevoz ostatkov na Národný cintorín do Martina.

Elena Maróthy Šoltéssová, po Kukučínovej smrti napísala:

„Ktorí sme ho poznali osobne, želieme za ním i ako za dobrým človekom a priateľom. Pre svoju súcitnosť, hoci jej nikdy nestaval na obdiv, býval i ako lekár nadužívaný. V osobných veciach býval hodne uzavretý pred zrakmi, čo mu nemohli porozumieť. I okúňal sa za svoju citovú mäkkosť i sám sa jej bránil – ale ubrániť sa jej nevládal...“

Básnik, prekladateľ, novinár IVAN BELOKRYLOV. Narodil sa 29. mája 1963 v dedinke Nový Akatuj v Čitinskej oblasti dnešnej Ruskej federácie. Má nielen výučný list ako sústružník a vysokoškolské vzdelanie ako geológ, ale vyštudoval aj Literárny inštitút Maxima Gorkého v Moskve. Človeka formuje útle detstvo, preto nie je výnimkou ani on, odchovaný na maminých piesňach a zvukoch otcovej gitary. Tajga mu rástla doslova za domom. Veвериčky lúskali semiačka na strome, poľovnícky pes Buran na ne však nedočiahol. Keď ho babička učila krasopisu, ešte netušil, že to všetko má nejaký vzťah k poézii. Ako štvorročný sa naučil čítať. Jeho prvou knihou bola Rozprávka o cárovi Saltánovi. Desaťročný zrýmoval prvé verše, ktoré mama začala zapisovať do osobitného zošita. V tom istom roku mu kúpila Ortografický slovník ruského jazyka, ktorý chlapec nevy pustil z rúk, kým si nahlas sám pre seba neprečítal jeho obsah - 104 tisíc slov. O rok nato umiestnili Ivanu báseň na školskej nástenke a spolužiaci ho niesli na rukách po chodbe s pokrikom: „Máme svojho básnika! Hurá!“

- Ako a prečo ste začali písať básne, Ivan?

IVAN BELOKRYLOV: - U nás v rodine sa spievalo. Mama so sestrami, otec s bratmi, babičky aj dedkovia. Básne sa u nás nericitovali, ale knihy veršov na poličkách nechýbali. Najskôr som bol očarený Jeseninom, doslova som ho napodobňoval. Potom som objavil aj iných básnikov a na konci školy

Lýra stepných tráv

Na minútku s ruským básnikom a prekladateľom Ivanom Belokrylovom

Básnik Ivan Belokrylov. Na spodnej fotografii spolu s Jánom Šmihulom, riaditeľom Slovenského inštitútu v Moskve počas pracovného prekladateľského stretnutia. Ján Šmihula recituje originál básne Teodora Križku

Novopokrovskaja v Krasnodarskom kraji. Zúčastnilo sa ho štyri desiatky literátov, hudobníkov, hercov. Za tri dni sme uskutočnili štyridsať podujatí, ktoré si pozrelo 4 500 divákov. Host'om festivalu bola aj mladá talentovaná poetka zo Slovenska, ktorá je na doktorandskom štúdiu v Petrohrade, ktorá sa stala laureátom festivalu. Slečna Katarína Džunková mi podarovala básnickú zbierku Teodora Križku. Včítával som sa do jeho poézie a na prelome rokov 2017-2018 som aj vďaka internetu a našej osobnej komunikácii preložil jedenásť jeho básní.

- So Slovenskom vás však spája aj iná spolupráca, však?

IVAN BELOKRYLOV: - Áno. U nás v Moskve už pätnásť rokov existuje Klub filosaurov pri Zväze prekladateľov. Jeho schôdzky sa uskutočňujú pod strechou Slovenského inštitútu, ktorý viedol Juraj Kalnický, Aneta Marenčíková a v súčasnosti Ján Šmihula. Tam periodicky zazneli aj moje preklady Teodora Križku, najskôr v originále v interpretácii riaditeľa inštitútu Jána Šmihulu, potom v mojej ruskej transkripcii.

- Ale prekladáte aj z iných jazykov...

IVAN BELOKRYLOV: - V Literárnom inštitúte počas štúdií som musel prekladať, bola to školská úloha katedry svetových jazykov (Kipling, Wilde). Potom prišli macedónski básnici. Dal som sa aj na preklad stredovekej maďarskej poézie, za čo sme spolu s manželkou a znalcami maďarskej poézie Oľgou Volodarskou a jej manželom získali roku 2001 cenu Maďarskej akadémie vied. Prekladal som aj Chorvátov, Srbov, napr. Predraga Beloševiča. Takzvané „spivanki“ som preložil z rusínčiny.

- Básnikom sa teda v Rusku stále darí...

IVAN BELOKRYLOV: - Nie je to už ono. Kedysi ľudia stáli celú noc pred kníhkupectvom, aby mohli vlastniť novú básnickú zbierku obľúbeného autora. Večery poézie Jevtušenka a Voznesenského zaplnili štadión v Lužnikách. Dnes sa uživiť písaním a prekladaním nedá. Samozrejme, ako prvé čítam verše Iriny Koval'ovovej. Objavil som pre seba verše Lilie Milickej a Alexandra Gerasimova. Mám rád básne Ľubovi Berzinovej a Niny Gabrieljan. Neopúšťa ma vzťah k poézii Vladimíra Kostrova, hádam najväčšieho súčasného ruského básnika, s ktorým sme priatelia. Na Stepnej lýre som sa zoznámil s Nikolajom Zinovievom. Z mladých talentov ma zaujala Jevgenija Tideman. Chybou je, že mladí básnici všeobecne málo čítajú a ak, tak Brodského... Objavujú sa autori v sociálnych sieťach, ktorí nazbierajú tisíce „lajkov“ a s tým si vystačia - načo sa namáhať, načo študovať, načo poznať. Ale to nie je nijaká svetlá perspektíva pre ruskú literatúru, takú mohutnú a obohacujúcu nielen ruskú kultúru, ale aj duchovno tohto sveta.

som zaplnil veršami tri hrubé zošity. Za niektoré sa nehanbím dodnes. Napriek tomu som ako sedemnášťročný takmer všetko napísané spálil, keď som si prečítal združujúce hodnotenie z istej redakcie. Učil som sa v technickom učilišti, pracoval na stavbe, odkrútil som si povinnosti v armáde, ale všade som bol najčastejším host'om knižnice. Chcel som sa stať geológom podľa rodinnej tradície. Bol som očarený poéziou Chlebnikova, Pasternaka, Cvetajevovej, Kľuževa, Vološina, Mandelšama, ale potom som sa začítal do Annenského, Gumiľova, Georgija Ivanova, Pavla Vasilieva. Zamiloval som si básne Vladimíra Kostrova a Jurija Kuznecova. V literárnej dielni som sa zoznámil s Irinou Koval'ovovou, s ktorou sme už tridsať rokov manželia. Od roku 2016 organizujeme v Taliansku festival Janovský maják, na ktorom sa predstavujú talianski a ruskí básnici, prekladatelia, hudobníci a maliari.

Toho istého roku sme založili festival Stepná lýra v obci

Otázky kládol Teodor Križka

JURINOVA JESEŇ 2018

14. ročník Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza

Organizátori:
Žilinský samosprávny kraj
Kysucká knižnica v Čadci

Obec Klokočov
Spoluorganizátori:
Mesto Turzovka
Kultúrne a spoločenské stredisko Turzovka

Hlavný partner projektu:
Fond na podporu umenia

Mediálni partneri:
Kultúra – Dvojtyždenník závislý od etiky
Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska
Kysuce – Nezávislý týždenník Kysučanov
My – Kysucké noviny
Kysucká televízia
Televízia Lux
Rádio LUMEN

vyhlasujú

14. ročník Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza

JURINOVA JESEŇ 2018

Podmienky súťaže:

- Literárnej súťaže sa môže zúčastniť každý autor, ktorého práce neboli doposiaľ knižne publikované. Výnimočne môže byť do súťaže zaradený autor, ktorý vydal svoju tvorbu vlastným nákladom, alebo publikoval knižne a jeho súťažný príspevok ocení odborná porota ako mimoriadny počin v oblasti pôvodnej duchovnej tvorby.
- Súťaž je vekovo neohraničená a určená predovšetkým pre začínajúcich autorov.

3. Súťažné práce v kategóriách - poézia a próza sú duchovne zamerané a písané v slovenskom jazyku. Súťažné príspevky musia byť pôvodné a doposiaľ nepublikované.

4. V prípade, ak autorovi už vyšla knižne prvotina v kategórii poézia, môže zaslať súťažný príspevok do kategórie próza a naopak.

5. Každý autor môže do súťaže zaslať najviac 5 poetických resp. prozaických útvarov v maximálnom rozsahu 10 strán normalizovaného formátu A4.

6. Súťažiaci zasiela svoje práce so sprievodným listom, ktorý musí obsahovať: meno a priezvisko súťažiacieho, vek, kontaktné údaje (adresu, tel. číslo, e-mail).

Ak zasiela viac súťažných prác, uvedie ich súpis na sprievodnom liste.

Pri názve každej súťažnej práce uvádza svoje meno a priezvisko.

7. Súťažiaci poskytnutím svojich osobných údajov udeľuje súhlas s ich využitím na účel organizačného zabezpečenia súťaže „Jurinova jeseň“ po dobu jej trvania.

8. Súťažné práce je potrebné zaslať na e-mail: jurin@kniznica-cadca.sk vo formáte textových editorov MS Word (doc, docx.), Open Office.

Autori, ktorí nepracujú s počítačom a nevyužívajú na komunikáciu internet, posielajú súťažné práce v tlačenej forme (nie ručne napísané) na adresu:

Kysucká knižnica v Čadci, Ul. 17. novembra 1258, 022 01 Čadca.

Na ľavú stranu obálky uvedú označenie „JURINOVA JESEŇ 2018“.

9. Uzávierka súťaže je **31. augusta 2018.**

10. Zaslané súťažné práce bude hodnotiť odborná porota, zostavená zo známych slovenských spisovateľov a literárnych teoretikov,

ktorí navrhnu autorov na ocenenia v zmysle platných propozícií

literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza „JURINOVA JESEŇ“.

11. Vyhodnotenie literárnej súťaže sa uskutoční v dňoch 11. - 12. októbra 2018.

Na vyhodnotenie budú pozvaní súťažiaci podľa návrhu odbornej poroty.

12. Organizátori súťažné texty nevracajú späť

a nebudú sa jednotlivito vyjadrovať k zaslaným súťažným prácam.

Odborná porota sa vyjadří iba k vybraným prácam

autorov pozvaných na záverečné vyhodnotenie súťaže.

Literárnu súťaž z verejných zdrojov podporuje Fond na podporu umenia.

Spolufinancovanie zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj.

V súčasnosti sa neraz hovorí o sledovaní a odpočúvaní občanov, nuž chcel by som k tejto téme pridať aj vlastnú skúsenosť. Mám 70 rokov, som rakúsky štátny občan, operný spevák, ktorý viac ako štyri desaťročia pôsobil na rôznych medzinárodných operných javiskách a koncertných pódiiach, v televíznych i rozhlasových štúdiách.

Pochádzam z politicky prenasledovanej rodiny. V roku 1950 môjho otca nespravodlivo odsúdili za údajnú „velezradu“ na 12 rokov, za údajné napomáhanie k úteku na Západ. Desaťročie strávil v jáchymovských koncentračných táborech a iných väzeniach. Aj po jeho prepustení bola

Prečo ma odpočúvajú?

naša rodina neprestajne šikanovaná a ostala terčom pozornosti tajných. Od ich neželaného záujmu sme sa oslobodili až útekom do Rakúska v roku 1977. Hoci ešte aj tam posielali za mnou niekoľko rokov agentov na „výzvedy“.

Po roku 1989 nastal pokoj a už iba v rozhovoroch pre rôzne zahraničné časopisy som spomínal na chlapcov-beťárov zo ŠtB, ktorí v časoch normalizácie (1969 – 1977) chodievali k nám v Bratislave

na „návštevu“, že vraj „pozrieť sa ako žijeme“ a nenápadne nás lanárili na spoluprácu. Samozrejme, neúspešne.

No zdá sa, že som sa tešil predčasne. „Tajní“ sa o mňa zaujímajú aj dnes. Zistil som totiž, že ma odpočúvajú. Nielenže počas mojich telefonátov na Slovensko počujem v slúchadle rôzne podozrivé šfukania, aké inak pri telefonovaní v Rakúsku – ani inde v zahraničí – nepočujem, ale nedávno som zažil ďalší, priam neveriteľný fenomén: Krátko

po začiatku hovoru sa kontakt s volanou osobou (na Slovensku) prerušil a vzápätí sa mi zo slúchadla ozvala nahrávka toho, čo mi povedala dovtedy. A to trikrát!!! Je jasné, že tu sa tajným stal akýsi malér s nahrávacím zariadením...

Vedomie, že ma odpočúva tajná služba členského štátu NATO, poriadne povzbudilo môjho „osla ješitnosti“, zvýšilo moju dôležitosť. Len pravdupovediac, neviem v čom spočíva, a aké sú dôvody môjho odpočúvania. Tiež v očiach mojich

priateľov som stúpil na cene. Dupočul som sa dokonca, že podaktorí ľudia sa pýšia, že ma poznajú, iní sa chvália mojim susedstvom a jedna pokladníčka v BILLE sa dokonca vystatuje, že u nej platievam za nákup.

K odpočúvaniu musím ešte dodať, že asi posledné tri roky sa stráca pošta, ktorú posielam na Slovensko. A to doslova každá zásielka! Len ak pošlem zásielku doporučené, tak ju Slovenská pošta doručí. No napriek tomu sa raz i jedna doporučená zásielka „stratila“. Až keď po nej rakúska pošta pátrala a dožadovala sa jej doručenia, alebo vrátenia na rakúske územie, prišla po štyroch týždňoch k adresátovi do Bratislavy. Okrem toho, na niektorých doručených zásielkach jasne badať, že boli otvorené.

Ohľadom odpočúvania telefónu som požiadal o oficiálne vysvetlenie ministra vnútra SR R. Kaliňáka. Z kancelárie prezidenta Policajného zboru SR mi následne (6. 3. 2018) oznámili, že vec postúpili Slovenskej informačnej službe. Následná odpoveď riaditeľa SIS z 15. 3. 2018 sa niesla v priam bolševickom duchu – stroho, bez pozdravu a bez zrozumiteľnej odpovede. SIS mi značne nezdvorilým spôsobom oznámila, že mi nič konkrétne oznámiť nemôže.

Z môjho pohľadu tu čnie otázka: Prečo ma slovenská tajná služba odpočúva? Čím som pre Slovenskú republiku, 41 rokov po opustení krajiny, nebezpečný? A ak odpočúvajú mňa, ktorý som už štyri desaťročia mimo starej vlasti, ako to môže asi vyzerať s odpočúvaním a sledovaním vlastných občanov?

Aj napriek nespočtu knižných či publicistických spracovaní života a diela generála Milana Rastislava Štefánika, občas sa objavia nové informácie, ktoré zaujímavým spôsobom doplňujú to, čo o tomto našom veľikánovi už vieme, čo o ňom bolo povedané a napísané. Zaujímavý dokument sa objavil aj v pozostalosti Jána Kamila Beňadika (1912 – 1973), zabudnutého slovenského národovca učiteľa, dôstojníka, publicistu a divadelníka. Za svoje národnostné presvedčenie ho čechoslovaký režim obnovenej ČSR od roku 1945 ako tzv. buržoázneho nacionalistu viackrát prenasledoval, šikanoval. V roku 1958 bol odsúdený na tri roky nepodmienečne.

Po knižnom spracovaní jeho osudov v publikácii „Keď slovenské povedomie bolo prenasledované ako fašizmus“. Prípad Jána Kamila Beňadika z roku 1958 (Bratislava : PVZPKO, 2017), sa vďaka láskavosti jeho rodiny dostali historici aj k viacerým jeho prácam, ktoré pre nepriazeň režimu nemohli byť vydané. Asi najobsiahlejším dielom, ktoré napísal, sú jeho dvojvázkové spomienky nazvané jednoducho „Ťažký život“. V nich chronologickým spôsobom opisuje všetky dôležité a zaujímavé kapitoly svojho života či života svojej rodiny. Na stranách 146 – 154 zachytáva zážitok z roku 1938, keď ako podporučík československej armády – do armády bol povolaný v súvislosti s jesennou krízou – navštívil sestru generála M. R. Štefánika Elenu, vydatú Izákovú.

Nazdávame sa, že toto svedectvo zo Štefánikovskej rodiny môže byť zaujímavým aj dnes, keď si pripomíname storočnicu od konca svetovej vojny a čoskoro aj od smrti tohto slovenského národného hrdinu. Podčiarknuté vety boli takto označené už v originály.

Stalo sa to v nedeľu 13. novembra 1938. Popoludní vybral som sa zo Slepčian, kde som bol ubytovaný, pešo na návštevu k tejto vzácnnej osobe. So sebou som vzal slobodníka Juríka, poštového úradníka z Prievidze, s ktorým som sa dobre poznal a ktorý patrila medzi mojich vojakov. Vzal som si ho ako svedka.

Majer Nádaš leží asi tri kilometre na severovýchod od Tesár nad Žitavou, učupený pod lesom, ktorý sa ťahá na ľavom brehu riečky Žitavy, skoro až k povestnému mlyňanskému parku. Išli sme – ako som už povedal – pešo hradskom na Zlaté Moravce a potom, odbočiac na zákrute poľnou cestou doprava, prišli sme tá asi o druhej hodine popoludní. Na dvore majera boli vojaci – delostrelci, pod stenami v radoch stáli kolesny kanónov, nesporný dôkaz, že delostrelci tu neďaleko majú svoje postavenie, aby paľbou chránili, keby bolo treba, nové slovenské hranice. Okolité budovy, maštale, boli teraz plné vojenských koní a na návrší, pár metrov od lesa, stál skromný obytný dom. Okolo neho bola záhradka so zeleninou i kvetinami, nakoľko ich ešte jeseň nespálila svojím mrazivým dychom. Proti nám sa ozval brechot psa, strážcu domu. Malý chlapec, ktorý sa bavil s vojakmi, nám ukázal cestu. Zaklopal som a vkročili sme do kuchyne.

- Dobrý deň! Odpusťte, prosím, že vás vyrušujem, ale dočuli

sme sa, že tu býva sestra generála Štefánika ... – hovorím.

- Áno, to som ja! – vravela staršia pani malej postavy. Pozrel som sa jej do očí a videl som, že jej modré oči sa veľmi podobajú očiam generála Štefánika a že sa mu podobá aj postavou, lebo aj on bol pomerne malý. I črty tváre, i vlasy, hodne už postriebrené, všetko mi hovorilo: Áno, je to Milanova sestra. Podáva mi ruku a ja sa jej predstavujem:

- Som podporučík Beňadik – bozkal som ruku domácej panej, šťastný, že stojím zoči-voči sestre najväčšieho slovenského vojaka.

- Toto je môj krajan – slobodník Jurík – predstavujem kamaráta a už aj nám podáva ruku domáci pán. Je štíhly, vyšší o hlavu od svojej ženy

prosím ťa, motyčku a hrabličky, budem pracovať! Aj naša slúžka pracuje, aj mendik pracuje, aj ty pracuješ, nuž aj ja musím pracovať! Keď budem veľký ako ty, aj ja budem do novin písať! – Keď sa jeho túžba splnila, keď mu otecko kúpil motyčku a hrabličky, prekopával, prehrabával svoju záhradôčku, ktorú mu mamička určila – každý sme mali svoju – presádzal zelinky a kvietičky z jednej jamky do druhej, až sa chudáčik tak spotil, že si rukávom utieral pot ... A aký bol maličký, taký milý bol pri tom! A pracovitosť ho neopustila, iba sa zväčšovala s tým, ako rástol. I jeho životným heslom zostalo: „Milovať a pracovať!“

- Počkej, Krásenka moja, na chvíľu – prerušuje rozprávanie svojej

„Milanka zabili!“

Spomienky Eleny Štefánikovej na smrť brata v roku 1919

a starší asi o desať rokov. Čo ma na ňom najviac upútal, boli krásne, biele vlasy, ktoré mal začesané od čela k tylu. Právý slovenský typ!

- Izák – predstavuje sa nám a srdečne nás víta.

- Strážime tu neďaleko nové hranice a keď sme sa dozvedeli, že tu bývate, prišli sme vás navštíviť ... Nehnevajte sa na nás, ale nenecháme si predsa újsť takú vzácnu príležitosť vidieť vás!

- Pekné, veľmi pekné od vás! To nás teší, ráčte si sadnúť! – zahrňujú nás obaja, Milanova sestra i jej muž láskavosťou a už aj nás ponúkajú závinom, ktorý mali na stole. Sama stará pani nám prináša tanieriky, vidličky a nože.

Po niekoľkých bežných vetách, ktoré sa týkali nových hraníc, pristúpili sme k tomu hlavnému – Milanovi.

- Ja som Elena, Milanova sestra. Som od neho staršia voľačo vyše roka, zakrátko budem mať šesťdesiat rokov – začala nám rozprávať stará pani. Jej milá tvár zvažovala, zamyslela sa, zahĺbila do minulosti a spomienok ... Potom pokračovala. Začala Milanovým detstvom.

- Ja neviem prečo, ale Milanko bol vždy inakší ako my ostatní. Bolo nás dvanásť detí, ale on bol z nás najväčší, najrozumnejší a najsilovnejší. Vždy nad ničím hýtal ... Preto sme ho vtedy posmešne volali i „mudrcom“ ... Ešte keď bol maličký, mohol mať tak päť-šesť rokov a už ho upútal hviezdíčky. Koľko ráz večer, keď bolo pekné hviezdnaté nebo, sadol si k oknu, ručičky si položil pod bradu a dlho sa díval na oblohu, na hviezdíčky. Niekedy vzal otecka za ruku, priviedol ho k oknu a povedal mu:

- Pozli, otecko, ako tá hviezdicka na mňa mlká! Inokedy sa smutno pýtal:

- Vcela bola tam taká pekná hviezdicka – a ukazoval prstíkom, – tak na mňa mlkala, a už jej tam neni ... Pleco, otecko?

- Musím poznamenať, že Milanko sa ťažko učil hovoriť. Spoluhlásku „r“ sa dlho nemohol naučiť správne vyslovovať a mäkké spoluhlásky mu tiež dali hodne roboty ... Keď videl, ako ľudia pracujú, povedal oteckovi:

- Otecko, vieš čo, kúp mi,

ženy domáci pán. Čoho sme si všimli, bolo krásne a milé oslovenie Milanovej sestry jej manželom. Viala z neho láska a manželské šťastie. Iste takto pán Emil Izák, pôvodným povolaním bankový úradník, oslovoval svoju vyvolenú Elenu Štefánikovou keďsi pred desiatkami rokov, keď ich mladé srdcia po prvý raz zahoreli čistou láskou. V tom oslovení, citili sme to, bola skrytá spomienka na najkrajšie chvíle ich života.

- Ja by som pánov rád upozornil na jednu dôležitú okolnosť ... Ako ste počuli a ako zaiste i viete, rodičia mojej ženy mali dvanásť detí. Ich otec bol Slovak z poštúrovej generácie a matka z rodu Šulekovicov, z ktorých študent Vilko bola za slovenského povstania proti Maďarom v rokoch 1848/1849 chytény a obesený aj s Holubym pri Leopoldove, a druhý z tohoto roku zomrel v putách na bratislavskom hrade. Otec i matka mojej ženy boli národne veľmi uvedomelí a svojmu slovenskému a slovanskému povedomiu dali výraz aj v pomenovaní svojich detí. Len si všimnite: Fedor, Ivan, Igor, Bronislav, Mirko, Zorka, Milan, Elena atď. Všetci dvanásť majú mená slovenské a slovanské, a to ešte každý po dve! Na toto som vás chcel upozorniť ... Mne totiž veľmi ťažko padne, keď vidím, že slovenskí rodičia svojim deťom dávajú tie najrozličnejšie mená, len slovenských je medzi nimi málo! Vtáka poznať po hlase a po perí a Slovákov by malo poznať po reči a menách! Toto som chcel pripomenúť ... Pokračuj, Krásenka moja!

Stará pani pokračovala:

- Keď si tak spomínam na Milanovo detstvo, vidím, že jeho budúci život mal už určité náznaky vtedy. Povedala som vám o jeho láske k hviezdám i o jeho pracovitosť. On vám však už ako dieťa bol i francúzskym generálom! – Bolo to takto: Ako deti sme sa hrávali na našom dvore a v záhrade. K nám prichádzali ostatné učiteľské deti, deti Fajnorových a iné. Raz Milanko navrhol: Viete čo, hrajme sa na vojnu! – Nám, pravda, viac nebolo treba! Chlapci si hneď začali strúhať drevené šablíčky. Keď ich mali hotové, Milanko povedal:

- Ja budem francúzskym generálom!

- Ja budem ruským cárom! – starší brat Igor na to. Ja som bola „pobočníkom ruského cára“ ... Dali sme sa do bitky. Milanko, Igor a ja sme bojovali proti židovmu synovi, ktorý sa tiež k nám niekedy prišiel hrať. Bol z toho veľký krik. Šablíčkami sme sa tak doriadili, že musela prísť mamička a rozohnala nás. Chudera bedákala, čo to ona má za deti! Iné sa vraj spokojne hrajú, ticho, ale my vždy samá samopaš, zhon a krik!

Raz Milanko na dvore pozoroval poletujúcich holubov. Dlhoo sa na nich díval a keď prišiel k nemu otecko, pýtal sa ho:

- Otecko, a prečo ľudia nemôžu lietať? Ja by som tiež chcel lietať ako holuby!

- To by si musel mať krídla – hovoril mu otec, – ale tie Pán Boh ľudom nedal ...

- Správím si ich! – sebavedome mu povedal Milanko.

- Ako? – pýtal sa ho otec.

- Ja si ich spravím, uvidíš! I lietať budem! – odpovedal mu. A hneď sa dal do roboty. Svojím krivákom s červenými kostičkami, ktorým mu mamička kúpila za dva grajciare – každý sme mali svoj, všetky boli rovnaké, len kostičky boli rôznofarebné, aby sme si ich poznali – začal vystruhovať latôčky, paličky a skladal, skladal ... Urobil akúsi kostru krídiel. Potom vzal z plota plienocky, ktoré sa po vypraní sušili a pripieval ich na kostru. Krídla si potom špagátom pripál na ruky, vyšiel na stôl, začal pohybovať rukami ako vták krídlami ... Myslel, že letí, pokročil a – spadol zo stola! To bol jeho prvý pád ... Vtedy si rozbiľ len čelo. Krv mu tiekla dolu tvárou, ale neplakal. Pozbieral sa zo zeme a pýtal si ručníček. V tom však už pribehla mamička a mokrym ručníčkom mu poutierala krv ...

Bolo ticho ako v kostole, keď Štefánikova sestra hovorila tieto slová. Hlas starej panej sa začal chvieť, lebo vo vyprávaní sme sa blížili k jeho – poslednému pádu.

- A ako to bolo 4. mája 1919? – pýtam sa jej. – Veľmi rád by som vedel pravdu, lebo toľko všeličoho sa o tom hovorí ...

- Vtedy ja i s mamičkou na Milanka sme čakali na balkóne nášho domu na Jakubovom námestí v Bratislave, kde sme bývali. Povedali nám, že keď Milanko príde, Vavro Šrobár, minister s plnou mocou pre Slovensko, ktorý mal na Milanka čakať, príde na aute pre mamičku, lebo pre Milanka že bude najmilšie, keď pri privítaní bude aj jeho mamička, lebo mal ju veľmi rád. Milankov príchod bol ohlásený na trištvrte na dvanásť a skutočne pár minút pred trištvrte spoza Dunaja priletelo Milankovo lietadlo. Pravda, nevedeli sme, čo sa s ním stane, ale mamička, akoby bola tušila blízku tragédiu, hneď ráno sa obliekla do čiernych šiat a cez celý ten čas, čo sme na Milanka čakali, bola veľmi netrpezlivá. Keď konečne zazrela Milankovo lietadlo, dala sa do plaču, chceta sa strachom a úzkosťou ohňo.

- Milanko, synáčik môj drahý, ja ťa už nikdy nevidím! – bolo jej stále kvílenie.

- Mamička, neplač! Prečo plačeš? Veď sa pozri, Milanko je už tu, už letí! Za chvíľu bude tu Šrobár a pôjdeš ho privítať! – snažila som sa ju upokojiť, potešiť, ale nešlo to ...

Lietadlo medzitým zakrúžilo nad Bratislavou a letelo späť k maďarským hraniciam.

- Je to možné, aby sa Milankovo lietadlo vracalo späť? – pýtala som sa sama seba. Ale nie, lietadlo sa vrátilo a letelo k Vajnorum. Znášalo sa nižšie a nižšie, bolo vidieť, že chce pristáť ... Vtom sa akosi čudne zakolísal a začalo sa rútiť kolmo dolu ... V tej chvíli som počula streľbu z kanónov ...

- Bože, čo je? Čo sa stalo?? Čo to má znamenať tá streľba?! Snáď ho tak vítajú, snáď strieľajú na jeho počesť, ako to už pri takých slávnostných príležitostiach býva ... – uspokojovala som sa. Nestačila som však na to už myslieť, lebo mamička, ako videla rútiť sa Milankovo lietadlo a počula streľbu, zamdlela ... Odniesli sme ju do postele a mali sme s ňou dost práce kým sme ju prebrali. Potom padla do hlbokého spánku. Ona, ktorú vedelo prebudiť každé i najmenšie suchnutie, teraz v trápení zaspala tak tvrdo, že sa prebudila až po dlhom čase ...

Nevedeli sme, pravda, čo sa stalo ... Čakala som Šrobára, ale nikto neprichádzal. Až neskoršie som sa dozvedela, že hoci sľúbil, že bude čakať na Milanka a príde pre mamičku, ráno odišiel do Skalice sadiť lipky slobody ... Bola som veľmi netrpezlivá. Prešla jedna hodina, prešla i druhá, a ešte nik nechodil. Až čosi po druhej hodine prišiel brat Mirko. Bol veľmi smutný, oči mal vyplakané. Akási zlá predtucha sa ma zmocnila. Nedočkavo som sa pýtala brata:

- Mirko, kde chodíš? Prečo ideš tak neskoro? Prišiel Milanko? Kde je Šrobár, prečo neprišiel pre nás? Kde je Milanko?? Prečo mi neodpovedáš?! Prišiel? Je tu?? – sypala som zo seba otázky. Mirkovi sa oči zaliali slzami, ťažko vzdychol a hlasom ako z hrobu mi povedal:

- Áno, prišiel, ale je – m ť v y !!!

Čo sa dialo ďalej, neviem, lebo som stratila vedomie. Prebrala som sa až vtedy, keď ma na diváni oblievali studenou vodou ... Len ťažko som sa spamätávala. Všetko sa mi videlo len ako zlý, ťažký sen. Neverila som, že by náš Milanko bol mŕtvy ... Bola to však smutná pravda, strašná skutočnosť! A keď som sa od očitých svedkov dozvedela podrobnosti o Milanovej smrti, bolo mi všetko jasné, i tie výstrely, ktoré sme počuli v tej chvíli, ako sa Milankovo lietadlo začalo rútiť, i to, prečo Šrobár odišiel do Skalice ...

Stará pani sa odmlčala. Jej ušľachtilá tvár strašne zosmutnela a oči jej i naše sa naplnili slzami.

- Milostivá pani – prerušujem po chvíli hrobové ticho, ktoré zavládlo okolo nás. – Mohli by ste nám povedať niečo o príčine tejto katastrofy?

- M i l a n k a z a b i l i ! M i l a n k a z o s t r e l i l i ! ! Čo iného vám mám povedať, keď chcete vedieť pravdu? Povedali nám to všetci, ktorí to videli. Hovorila som s viacerými, povedala som to i Masarykovi priamo do očí! Raz nás pozval do Topoľčianok na obed. Bola tam i mamička. Bola tu zidená väčšia

spoločnosť. Po obede bol diskurz. Masaryk si prisadol k nám. Bola reč o Milankovi. Masaryk sa zrazu mamičky opýtal:

- Aká je mienka rodiny o Milanovej smrti? Mamička sa pustila do plaču, odpovedala som za ňu ja:

- Pán prezident! Milanka zabili, Milanka zostrelili! Bola som zvedavá, čo on na to. Bolo však vidieť, že moja odpoveď ho nijako neprekvapila. Z toho som usúdila, že o veci dobre vie, že to pre neho nie je nič nové ani prekvapujúce. Masaryk sa však snažil vytiahnuť z nás ďalšie:

- A kto? – pýtal sa nás.

- Ten, komu prekážal! – bola moja odpoveď.

- A komu Milan prekážal? – pýtal sa nás ďalej, ale bolo vidieť už na ňom určitú nervozitu, ktorá plynula asi z toho, že si myslel, že jeho upodozrievame.

- Vieme, ale zatiaľ si to necháme pre seba ... Všetkým príde čas, že aj to budeme môcť povedať otvorene! – povedala som mu.

V tom sa ozvala mamička:

- Áno, pán prezident, Elenka má pravdu! A viete to aj vy! Veď je to strašné! Keď Cigán sedliakovi ukradne sliedku, žandári to viac vyšetrojú, ako vyšetrovali smrť môjho Milanka!

- Nuž, veru, tak ... pokračuje Milanova sestra. – Príčina Milanovej smrti bola zatajená, všetko ututlané. Keď brat Mirko, s ktorým som dávala do poriadku pozostalosť po Milankovi, začal zháňať svedkov a usvedčujúce dôkazy, dali mu otvorene najavo, že je nepohodlný a že by najlepšie urobil, keby odišiel do cudziny. Je vo Venezuele, chudák, ako vyhnaneček! Potom sa ujal vecí brat Igor. I ten musel opustiť republiku, je farárom v Novom Sade v Juhoslávii ... A o nás čo sa v novinách popísalo, to bol až strach! Nebolo tej špiny

a hany, ktorú by niektoré noviny, žiaľ, i slovenské, napríklad Slovenský denník, na naše hlavy neboli nakydali. A keď sme sa chceli hájiť, keď sme verejnosti chceli povedať pravdu, neprijali nám články v redakciách!! Už sme nevedeli, čo robiť, kde hľadať ochranu ...

- Prešlo to, Krásenka moja, vydržali sme! – poznamenal domáci pán Izák, ktorý tiež vie o všetkom a iste už neraz počul toto rozprávať svoju ženu a predsa ju počúval práve s takou zbožnou úctou ako my ...

- Áno, vydržali sme ... Len jedného by som sa chcela ešte dožiť: Aby Milanova smrť bola riadne vyšetrená a vinníci potrestaní, aby sa slovenský národ a celý svet dozvedeli, kto generála Štefánika pripravil o život!!

- Milostivá pani, kto stojí za tým všetkým? Kto má smrť vášho brata na svedomí? – pýtam sa s napnutím.

- Dnes vám to už môžem povedať: B e n e š !!! – bola jej odpoveď.

Vedel som to, cítil som to, ale táto otvorená odpoveď Štefánikovej sestry ma prirazila ako balvan.

- Prečo to urobil? – pýtal som sa jej ďalej.

- Prečo? Beneš nenávidel môjho brata, on nás Slovákov všetkých n e n á v i d í ! Bál sa, že náš Milanko v republike bude mať väčšiu funkciu ako on!

- A čo Masaryk, vedel o tom?

- Pravdaže vedel! Iste s tým aj súhlasil. Cez vojnu náš Milanko im bol dobrý. Sám Masaryk priznal, aj to napísal vo svojej knihe, aj na listinu, ktorá je uložená v Milanovej mohyle na Bradle, že náš Milanko jemu i Benešovi otváral dvere diplomatov, ale potom sa ho snažili zbaviť! Keď sa vojna skončila, Masaryk a Beneš s veľkou slávou prišli do Prahy, dali sa oslavovať ako osloboditelia, ale nášho Milanka, hoci bol chorý, poslali do Ruska urobiť poriadok v légiách, hoci dobre vedeli, že je tam revolúcia a že môže prísť o život ... No a keď sa to nestalo, takto sa ho zbavili!!

Štefánikova sestra rozprávanie o svojom bratovi skončila. Nemal som už odvahu dávať jej ďalšie otázky, lebo som videl, že rozhovor ju značne vyčerpal a najmä bolel. Stará, nezahojená rana sa otvorila znova...

Ešte hodnú chvíľu sme strávili s týmito skutočne veľmi milými ľuďmi, ale pretože už večer sadal na kraj a povinnosť, služba nás volala, museli sme sa odporúčať a odísť z kruhu tejto vzácnej rodiny. Pred odchodom som si ešte vyžiadala povolenie uviesť tento náš rozhovor. Dostal som ho. Potom Milanova sestra a jej muž odprevadili nás až k bránke. Na pamiatku som si urobil pár fotografií. Ešte raz sme pobozkali ruku starej panie a rozlúčili sme sa s nimi. Pozvali nás, aby sme prišli aj druhý raz. Sľúbili sme, že prideme, veď návšteva v takejto rodine, to je priamo pôžitok, sú to dojmy, na ktoré sa nikdy nezabúda! Viac sme sa však k nim už nedostali...

Prepísal Martin Lacko

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Presse Grosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicke vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Nielen niekoľkomiliónoví Svedkovia Jehovu, ale aj mnohí iní antitrinitári, ba aj niekoľkomiliardoví moslimovia majú problém s božstvom Ježiša Krista.

Háčik je v tom, že ak sme definovali, dogmatizovali a postulovali koncept Trojice, neznačí to vôbec, že sme toho Boha v jeho hĺbke a moci pochopili.

Aj menovaní, aj iní odmietači trojediného Boha uznávajú Kristovu jedinečnosť, jeho mimoriadne zrodenie i neobyčajný záver jeho pozemského života. Kde sa teda vzala tá nezmieriteľnosť a nenávisť medzi vyznania kvôli otázkam, ktoré evidentne prekračujú naše chápanie a porozumenie?

Neraz som už upozornil na to, že ak si nedokážeme vážiť Krista ako človeka, s jeho ľudskými problémami, obmedzeniami a osudom, tak si ho nedokážeme ctíť ani ako Boha. On sám si neprekonaťne vážil a ctíť svojho Otca. V Getsemanskej záhrade ho prosí, aby odobral od neho kalich utrpenia, teda uznáva jeho moc a autoritu aj nad sebou samým. Dokonca aj na kríži si povzdychne, že ho Boh opustil. Ak sa teda tvárime, že chápeme vzťah vo vnútri Božieho života, ako dokážeme iným vysvetliť, že Boh dokázal opustiť samého seba?

Problém aj statočných veriacich a takzvaných lepších ľudí je v tom, že akosi sami od seba prišli na to, že lepšie chápu Boha, ako sa chápe on sám. Mám rád rôznych presvedčivých svedkov, aj maximálne od daných veriacich, vrátane moslimských. Ale je potrebné im nejakú vysvetliť, že to Zjavenie Boha ešte neskončilo. Ani Jahvem, ani Kristom, ani Mohamedom. Sám Ježiš nás uisťuje, že nehovorí učeníkom všetko, lebo by to nezniešli a odporučil ich na Ducha pravdy, na Tešiteľa, ktorého nám nielen jednorázovo zoslal, ale opakovane ho zosiela ďalším generáciám svojich nasledovníkov. Zjavenie teda pokračuje, svätí ľudia sa znovu rodia a záranky sa naďalej dejú. Nezhadzujte teda katolícku Cirkev, ale berte si od nej príklad, aby sa niečo podobné dialo, realizovalo a pokračovalo aj vo vašich spoločenstvách.

Málokedy kritizujem konkrétne "skupenstvá" a niečo im vyčítam a ešte menej konkrétnych ľudí. Ak sa to niekedy stalo, nebolo to preto, aby som tieto skupiny a ľudí zhadzoval a vysmieval, ale preto, aby si uvedomili jednu základnú zásadu a princíp. Ak totiž chceme kritizovať iných, podľiame kritike aj my a musíme ju vedieť prijať. Ináč neprijímame toho Ježiša, ktorý hovoril o odpúšťaní, neposudzovaní a jedine Božej доброте. Verejne dokázal predviesť svoje slabosti a tak trochu pokritizovať aj samého seba. Prečo teda tak naliehavo uisťujeme samých seba, akí sme dobrí a neomylní?

Boh nie je náš sluha a predmet mudrovania, ale náš nezištný darca a pomocník. Úcta k Bohu a bázeň Božia nie sú žiadne plesnivé termíny a nepovažujme sa za hodných hádzať ich do šrotu! Ak to robíme, nechápeme Kristovu obeť a nerozumieme výkupnému zmyslu utrpenia, ani svojho vlastného. Mesiáš nás totiž informuje, že kto ho nasleduje, bude nakoniec tam, kde je aj on, teda príde do domu nášho Otca. Vážme si teda Boha, Ježiša, aj samých seba, lebo bez tejto trojitej úcty nemôžeme fungovať ani ako jednotlivci, ani ako spoločenstvo.

Je jeden základný problém vzťahu k Bohu a to nielen katolícky, nielen kresťanský, židovský, moslimský, či ináč náboženský, ale všeľudský. Všetci chceme byť múdrejší ako Boh, chceme Bohu predpisovať, čo má konať, ako sa má správať, dokonca mu radi dávame najavo, že by sme to robili lepšie. Mám niekedy dojem, že my z Boha vyrábame nesvojprávnu bytosť, ktorá by bola bez nás úplne bezradná. Vytvárame pocit, že Boh stvoril človeka preto, aby mal dlhodobý program ľudskej podpory proti diablovi, ktorý vraj vznikol akosi nevdojak, bez Božej vôle a dopustenia.

Milí moji, spamätajte sa! Je to v ľudskej povahe niekoho obviňovať a hľadať obetných baránkov. Hneď prvým na rade bol ten úbohý Adam, ktorý skazil nielen ľudstvo, ale podľa tých najprisnejších a vraj najmúdrejších aj kompletný vesmír. Dokonca zapríčiniť nielen to, že zomierajú ľudia, ale aj všetky vrabčiatka a možno aj poľné falie... Zakrývame si oči pred realitou sveta, ktorý vidíme okolo, ktorý je nám k dispozícii, ktorý síce nie je rajskou záhradou, ale je pre nás darom, je prostredím, v ktorom sa má prejaviť láska Boha k nám a ním inšpirovaná a zjavená potreba lásky medzi nami.

My sa neustále odvažujeme a pokúšame

VLADO GREGOR

Z myšlienok a úvah

tvrdiť, že bolesť a trápenie nemajú zmysel a že ich jedinou príčinou je hriech. Ale čo je hriech, ak nie to často nezavinené "minutie cieľa", čo je vlastne doslovný preklad tohto biblického termínu? Naozaj sme natoľko trafení, že predpokladáme, že bez trvania sa naučíme neminúť cieľ? Ak bolesť, trápenie a hriechy nemajú zmysel, ako môže milosť vzrastať natoľko, nakoľko vzrastá hriech?

Vzbuďme si teda úctu k Bohu a jeho konaniu, nepochybuje o tom, že všetko má zmysel, že aj jeho zámer nielen s ľudstvom, ale s každým z nás osobitne je dobrý a tento osud je pre nás jednotlivcov, aj pre spoločenstvá, ktoré vytvárame, veľmi podobný a príbuzný, aj keď nie celkom rovnaký. Trochu som študoval fraktálnu geometriu a mám pocit, že na tomto princípe nie je postavený len neživý vesmír. V prírodných a technických vedách som bol vždy amatér a preto tento nápad odporúčam odborníkom.

Centrom našej viery je určite Boh, ktorý sa nám zjavil v Kristovi a prejavuje sa prostredníctvom Ducha svätého, ktorý nepochybne účinkuje medzi nami. Jeho závan, niekedy až uragán, hádam každý skutočne veriaci človek už pocítil. Ak sa tomuto dobrému Duchu protivíme, sme nečestní a nepoctíví voči sebe samým a neprotivíme sa tomu zlému Duchu, ktorý nás vedie k hlúpeľmu a škodlivému vzruchu...

Zbytočne sme chodili do školy, ak sme nepochytili trochu pokory. Príkladom nám môže byť Ježišova matka, ktorá prechádza evanjeliom veľmi nenápadne, ale ohromne účinne. Nie rečami, ale skutkami a postojmi. Skutočne sme najviac chorí, ak ostaneme bez pokory! To neznamená, že nemôžeme slobodne rozmýšľať a bez namyslenosti a nenávisťi kritizovať. Ak sme kritický voči sebe samému ako sám Ježiš a bránime sa označovaniu za dobrých, dokonalých a najmúdrejších, tak sme na tej najsprávnejšej ceste. A čítal som kdesi, že predtým, než sa kresťania v Antiochii takto nazvali, volali sa "Cesta".

V rámci modernizácie, aktivizácie a väčšej otvorenosti Cirkvi voči svetu prichádza k znechuteniu z týchto inovácií, rezignácii a strate viery vo výnimočnosť a dokonca potrebu kresťanstva. Čím to je a čo zapríčiňuje to, že tradičné semináre sú plné kňazov a nadšenia?

Pozrite sa, milí moji, aj človek, aj posvätné spoločenstvo Cirkvi sú podobné ľadvu. Vidíme z neho asi len jednu desaťinu, zvyšok je skrytý pod vodou, ale jeho

pohyb je taký mohutný, že bez problémov rozdrví Titanik.

Áno, aktivity sú chvályhodné, aj vzdelanie je užitočné, aj konkrétna angažovanosť je nevyhnutná. Sú to všetko zjavné a viditeľné záležitosti, ale ten zvyšok ľadvu, tá hĺbka modlitby, viery a nádeje, ktorú nemôžeme zdokumentovať a podať vo forme pracovného výkazu, tá je pre prežívanie a odovzdávanie viery najdôležitejšia. Každý človek má svoju hĺbku, ktorú nevidíme a ak ním pohľadáme, pretože sme k jeho hĺbkinám slepí, tak Cirkev nebudujeme, ale pochovávame. Vysmievame sa z adorácií, procesií, púti, krížových ciest, krásnych obrazov

a veľkolepých ceremónií. Neopovažujme sa považovať ľudí, ktorí si túto tradičnú a ľadvú zbožnosť ctia a prevádzkujú, za menejcenných a hlúpejších!

Viera a nádej sa prejavujú hlavne a najmä vtedy, keď je človek zahnaný do kúta, keď sa sám v sebe nevyzná a naozaj nevie, čo má robiť. Vtedy mu nijaký nadšený, vzdelaný a charismatický aktivista s troma titulmi spredu a štyrmi vzadu nepomôže. Jeho bolesť je veľká, hlboká a tichá a často sa naozaj dokáže len modliť ruženec, adovať, putovať a pozorovať, ako dopadne to, čo nedokáže a nezvládne ani on sám, ani jeho namyslení posudzovatelia, ktorí sú pri všetkej svojej aktívnosti a "coolovosti" nezriedka naivnejší a plytkejší od neho.

Iste, aj tí snaživci sú potrební a boli by sme nemilosrdní, keby sme im brali chuť a možno občas aj zdravé sebavedomie. Ale ten moderný a pyšný Titanik rozbiehajú práve tí nenápadní a hlbokí ľudia, ktorí väčšinou len mlčia a dívajú sa, pretože iné už nevládu a ostala im len tá viera a nádej a možno aj trochu nerealizovanej lásky.

Tí modernisti a aktivisti často považujú tých ruženčiarikov a pútnikov za chorých, ale sami si nevedomujú, nakoľko svojím perfekcionizmom a inštrumentalizmom tú vieru v Boha a Cirkev znehucujú a pochovávajú. Človeka nemožno posudzovať podľa toho, nakoľko nám vyhovuje a spĺňa naše vraj ideálne kritériá. Tí vraj úbožiaci a úbožiačky nerozumejú múdrym kazateľským výlevom, pripadajú nám zaspátí a rezignovaní, ale práve oni sú tou miazgou, ktorá tú vieru, nádej a naše nádherné, ale pokorné spoločenstvo živí a okrášľuje.

Ak týmito ľuďmi pohrdneme, ak odmietneme tie ich produkty a aktivity, ktoré sú často ich jedinou potechou, aj keď sa nám zdá úbohá, tak pohrdáme samotným Ježišom, ktorý sa obracal práve k tým jednoduchým a nevzdelaným a ktorého tí chladní a prešpekulovaní farizeji, zákonníci a rôzni iní vtedajší vykladači ponížili a odmietli. Nasledujte ich.

Nech si nemyslí nik, že vyrobí nádherný Titanik, že vytvorí v rámci možností, schopností a vzdelania na Zemi všetko naj, dokonca priamo raj. Naozaj môže všeličo zlepšiť a nadchnúť iných ľudí, ale nech si vždy uvedomuje, že netvorí nič dokonalé a neprekonaťné a bez úcty k tomu, čo ho presahuje, potopí nakoniec sám seba a potopí aj druhých a nevinných. Nech Boh odpustí prílišným, ktorých sme za socializmu nazývali aktívni blbci a nech odpustí a pomôže aj ich obetiam a tiež spoločenstvu Cirkvi,

do ktorej vkladajú jedinou svoju nádej. Nech sme tejto nádeje hodní a nech si ctíme toho, ktorý sa obetoval a trápil, aby nám túto vieru, nádej a lásku bez pýchy naveky odovzdal.

Problém zla vo svete je obrovský, ľudskými silami neriešiteľný rébus. Napriek tomu nám Boh vo svojom Zjavení dáva možnosť sa chápaniu tohto základného fenoménu aspoň priblížiť.

Pojem "teodicea", ktorý vlastne znamená ospravedlnenie Boha za zlo vo svete prostredníctvom ľudského intelektu, zaviedol geniálny mysliteľ Leibniz a hrozne svojimi teóriami našťval praotca moderných ateistov Voltaira. Leibniz totiž tvrdil, že tento svet je najlepší z možných a z pojmu Boha a stvorenia vyplýva, že hocikaký iný svet by bol horší. Voltaire ho nemilosrdne vysmial poukazom na obrovské zemetrasenie v Lisabone a množstvo nevinných obetí.

Celý môj život ma učí a tieto tušenia majú iste aj iní, že človek musí mať rád ľudí takých, akí sú a inštitúcie, ktoré tvoria, tiež aké sú, bez ohľadu na to, že vidí aj chápe ich nedostatky a rezervy. Ak nenávidíme, či už človeka, alebo organizovanú skupinu ľudí a schvaľujeme násilie, aby sme veci zlepšili, sme úplne a dokonale mimo.

Prebehla teraz tragikomická polemika okolo videa, ktoré tvrdí, že bez prvej Slovenskej republiky by nebolo Slovenského národného povstania. Samozrejme, že by nebolo, ako by mohlo bez národného štátu a národnej armády vzniknúť organizované národné povstanie? Rôzne národné agentúry proti extrémizmu sa môžu rozglejiť, aby popreli nos medzi očami...

Fungujú teda v histórii sveta tie záhadné a tajomné mystériá, "mysterium fidei" a "mysterium iniquitatis", teda tajomstvo viery a tajomstvo nepokoja a zla. Ide totiž o to, že ak bolesti, trápenia, ba aj hriechy, nemajú zmysel, nemá zmysel vôbec nič. Ak nedovolíme zlu a nedokonalosti do určitej, ťažko odhadnuteľnej miery existovať, ak násilím chceme všetko zlo odstraňovať, vytvoríme peklo na Zemi, horšie, ako bolo, je a bude to, ktoré chceme likvidovať a anihilovať.

Od počiatku ľudských dejín existujú inovátori a modernisti, čoraz kvalifikovanejší odstraňovači zla. Všeobecne platí, že prestávajú si ctíť Boha a začínajú uctievať svet a samých seba. To je asi hlavné posolstvo Fatimy a to je aj tá vzbura voči Bohu, ktorá pokračuje kontinuálne, od toho prvého symbolického vzbúrenca, ktorý však bol iste veľmi konkrétny, teda od Adama.

Ak chceme meniť svet a ľudí na svoj obraz, ak nemáme radi svet a ľudí takých, akí sú, ak nemáme úctu k stvorenstvu okolo seba, tak sme na ceste do pekla a prinášame druhým zbytočný nepokoj a nesmierne trápenie. V tomto povedomí musíme žiť, byť pokorní a klaňať sa pred tajomstvami, ktoré sa dejú a realizujú pred nami a v nás, rovnako v našich osobných a maličkých životoch, ako aj v tom celosvetovom a ohromujúcom meradle.

Všímajme si teda hlavne svoj život, či nepoužívame nesprávne a nenapraviteľné metódy pre dobro sveta a našich blízkych a zmilujme sa tým nielen nad svetom a našimi priateľmi, ale aj každý nad sebou samým. Lebo Boh skúma a vníma každého z nás a nikdy neprejavujeme dost' pokory a úcty zoči - voči tomuto nesmierne dobrému a povzbudzujúcemu tajomstvu.

V tom je aj sila modlitby a nezničiteľnej nádeje. Kristus hovorí, že on pracuje aj v sobotu, lebo aj jeho Otec pracuje neustále a neúnavne. Nezúfajme teda, ale milujme a dúfajme. Ako katolík zase končím latinickým výrazom

DUM SPIRO SPERO,
teda
KÝM DÝCHAM, DÚFAM